

НАУЧНЫЙ
ФОРУМ
nauchforum.ru

ISSN: 2542-2162

№15(282)
часть 2

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

СТУДЕНЧЕСКИЙ ФОРУМ

Г. МОСКВА

Электронный научный журнал

СТУДЕНЧЕСКИЙ ФОРУМ

№ 15 (282)
Апрель 2024 г.

Часть 2

Издается с февраля 2017 года

Москва
2024

УДК 08
ББК 94
С88

Председатель редколлегии:

Лебедева Надежда Анатольевна – доктор философии в области культурологии, профессор философии Международной кадровой академии, член Евразийской Академии Телевидения и Радио.

Редакционная коллегия:

Арестова Инесса Юрьевна – канд. биол. наук, доц. кафедры биоэкологии и химии факультета естественнонаучного образования ФГБОУ ВО «Чувашский государственный педагогический университет им. И.Я. Яковлева», Россия, г. Чебоксары;

Бахарева Ольга Александровна – канд. юрид. наук, доц. кафедры гражданского процесса ФГБОУ ВО «Саратовская государственная юридическая академия», Россия, г. Саратов;

Бектанова Айгуль Карибаевна – канд. полит. наук, доц. кафедры философии Кыргызско-Российского Славянского университета им. Б.Н. Ельцина, Кыргызская Республика, г. Бишкек;

Волков Владимир Петрович – канд. мед. наук, рецензент ООО «СибАК»;

Гайфуллина Марина Михайловна – кандидат экономических наук, доцент, доцент Уфимской высшей школы экономики и управления ФГБОУ ВО "Уфимский государственный нефтяной технический университет, Россия, г. Уфа";

Елисеев Дмитрий Викторович – канд. техн. наук, доцент, начальник методологического отдела ООО «Лаборатория институционального проектного инжиниринга»;

Комарова Оксана Викторовна – канд. экон. наук, доц. доц. кафедры политической экономии ФГБОУ ВО «Уральский государственный экономический университет», Россия, г. Екатеринбург;

Лебедева Надежда Анатольевна – д-р филос. наук, проф. Международной кадровой академии, чл. Евразийской Академии Телевидения и Радио;

Маршалов Олег Викторович – канд. техн. наук, начальник учебного отдела филиала ФГАОУ ВО «Южно-Уральский государственный университет» (НИУ), Россия, г. Златоуст;

Орехова Татьяна Федоровна – д-р пед. наук, проф. ВАК, зав. Кафедрой педагогики ФГБОУ ВО «Магнитогорский государственный технический университет им. Г.И. Носова», Россия, г. Магнитогорск;

Самойленко Ирина Сергеевна – канд. экон. наук, доц. кафедры рекламы, связей с общественностью и дизайна Российского Экономического Университета им. Г.В. Плеханова, Россия, г. Москва;

Сафонов Максим Анатольевич – д-р биол. наук, доц., зав. кафедрой общей биологии, экологии и методики обучения биологии ФГБОУ ВО «Оренбургский государственный педагогический университет», Россия, г. Оренбург;

С88 Студенческий форум: научный журнал. – № 15 (282). Часть 2. М., Изд. «МЦНО», 2024. – 48 с. – Электрон. версия. печ. публ. – <https://nauchforum.ru/journal/stud/15>.

Электронный научный журнал «Студенческий форум» отражает результаты научных исследований, проведенных представителями различных школ и направлений современной науки.

Данное издание будет полезно магистрам, студентам, исследователям и всем интересующимся актуальным состоянием и тенденциями развития современной науки.

ISSN 2542-2162

ББК 94
© «МЦНО», 2024 г.

Оглавление	
Статьи на русском языке	5
Рубрика «Юриспруденция»	5
ПРОЩЕНИЕ ДОЛГА ПО РОССИЙСКОМУ ГРАЖДАНСКОМУ ПРАВУ Бочанов Эдуард Владимирович Митрякова Елена Сергеевна	5
ПРАВО СОБСТВЕННОСТИ НА ПРИРОДНЫЕ РЕСУРСЫ Мусяенко Дарья Денисовна Петров Игорь Валентинович	10
ДЕЙСТВИЕ АКТОВ ПРЕЗИДЕНТА РФ ВО ВРЕМЕНИ, В ПРОСТРАНСТВЕ, ПО КРУГУ ЛИЦ Трифонов Владислав Андреевич	14
КОРРУПЦИОННЫЕ РИСКИ И АНТИКОРРУПЦИОННАЯ ПОЛИТИКА ОРГАНИЗАЦИИ Шаульская Екатерина Алексеевна	17
Papers in English	20
Rubric «Pedagogy»	20
THE INFLUENCE OF EDUCATIONAL ENVIRONMENT ON STUDENTS' STRESS TOLERANCE Gorbatovskaya Julia Alexander Markov	20
THE USAGE OF MEDIA TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS Olga Gordey Alexander Markov	23
EDUCATIONAL MOTIVATION OF HIGH SCHOOL STUDENTS IN THE CONDITIONS OF DISTANCE LEARNING Darya Volovicheva Alexander Markov	26
Rubric «Philology»	29
SIGNS OF IRONIC IDIOSTYLE IN THE STORIES OF NADIN ALEXANDROVNA TEFFI Anna Korobova Elena Ogneva	29
Rubric «Economics»	32
ANALYSIS OF THE EFFECTIVENESS OF THE OIL ECONOMY Il'vira Muginova Gulnisa Gubaidullina	32

Қазақ тілінде мақалалар	35
Бөлім «Медицина және фармакология»	35
АСҚАЗАН АУРУЛАРЫНДА ҚОЛДАНЫЛАТЫН ҚАТТЫ КАПСУЛАЛАРДЫ ШЫҒАРАТЫН ӨНДІРІСТІ ЖОБАЛАУ Чапай Нұршат Қазыбекұлы Арыстанбаев Құттыбек Есенгелдіұлы	35
Бөлім «Педагогика»	37
ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНА АРНАЛҒАН ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАР Мухаметжанова Айгуль Олжабаевна Шаймерденова Серикгул Айбековна	37
МӘДЕНИ-ТАРИХИ ДӘСТҮРЛЕР НЕГІЗІНДЕ БАСТАУЫШ МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ Ахамбаева Жадра Тілеуғабылқызы Шаушекова Баян Қырықбайқызы	40
БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ МӘДЕНИЕТІН ПӘНАРАЛЫҚ БАЙЛАНЫС НЕГІЗІНДЕ ҚАЛЫПТАСТЫРУ Қайырбек Ділназ Мақсатқызы Шаяхметова Маржан Накипбековна	43

СТАТЬИ НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ

РУБРИКА

«ЮРИСПРУДЕНЦИЯ»

ПРОЩЕНИЕ ДОЛГА ПО РОССИЙСКОМУ ГРАЖДАНСКОМУ ПРАВУ

Бочанов Эдуард Владимирович

студент,

Институт государства и права,

Тюменский государственный университет,

РФ, г. Тюмень

Митрякова Елена Сергеевна

научный руководитель, доцент

кафедры гражданско-правовых дисциплин,

канд. юрид. наук, доцент,

Институт государства и права,

Тюменский государственный университет,

РФ, г. Тюмень

г. Тюмень, Россия

Аннотация. В статье рассматриваются проблемы законодательного регулирования прощения долга; предлагаются варианты решения указанных проблем.

Ключевые слова: прощение, долг, пробелы, обязательство, сделка, договор, дарение, банкротство.

На данный момент институт прекращения обязательств в гражданском праве предусматривает множество инструментов, но самым интересным и противоречивым из них является прощение долга.

Следует отметить, что в законодательстве Российской Федерации на данный момент не содержится понятия «прекращение обязательств», что негативно отражается на правоприменительной практике и является основанием для размытия рамок применения прощения долга. Верховный суд Российской Федерации, в Постановлении Пленума Верховного Суда РФ от 11.06.2020 N 6 "О некоторых вопросах применения положений Гражданского кодекса Российской Федерации о прекращении обязательств", обозначил некоторые положения о прекращении обязательств, однако не раскрыл данное определение. Правоприменителей в 2023 году, как и раньше, интересует множество вопросов касательно прощения долга, поскольку существуют проблемы с разграничением «прощения долга» и «договора дарения», особенно в той части, когда прощение долга происходит между юридическими лицами, поскольку дарение между ними запрещено законом. Ни Гражданский кодекс Российской Федерации (далее ГК РФ), ни какой-либо другой нормативный правовой акт не содержит положений о форме прощения долга, что отражается на оформлении и правовой характеристике данного основания прекращения обязательств. При этом, считаю необходимым отметить, что «прекращение требования» и «прекращение обязательств» не имеют должного разграничения как на законодательном, так и на доктринальном уровне, что способствует нарушению идилии в

правоприменительной практике. Актуальность данной темы складывается из всех вышеуказанных положений, поскольку наличие данных пробелов в праве, негативно сказывается на правоприменительной практике, что говорит о необходимости совершенствования законодательства внесением правок либо в норму закона, либо вынесением дополнительного Постановления Пленума Верховного Суда Российской Федерации с соответствующими разъяснениями.

В силу того, что нет нормативного закрепления понятия «прекращение обязательства», считаю разумным включить данное понятие в часть первую ГК РФ и изложить его в статье 406.2, поименованной «Прекращение обязательства», главы 26 в следующей форме: «**Пре­кращение обязательства** – это прекращение прав и обязанностей его сторон, в связи с наступлением оснований, предусмотренных настоящим Кодексом или договором». Это говорит о том, что прекращение требования не всегда влечёт прекращение обязательства, соответственно, данные понятия следует разграничивать.

Прощение долга – это одно из оснований прекращения обязательств, согласно которому, один субъект гражданских правоотношений освобождает от исполнения имущественных обязательств другого субъекта гражданских правоотношений, если это не противоречит интересам других лиц в отношении данного имущества, полностью или в части, в целях получения какой-либо выгоды лицом, которое прощает долг, либо в ином случае, когда это необходимо (например, присутствует экономический интерес, который не связан с прощением долга; существует взаимосвязь между субъектами правоотношения: правоотношения между материнской и дочерней компанией и т.д.). Договор о прощении долга является консенсуальным, то есть он считается заключённым с момента получения согласия от должника в соответствии с гражданским законодательством Российской Федерации. Предметом прощения долга может выступать как договорное обязательство, например возникшее вследствие уплаты покупной цены по договору купли-продажи, так и обязательство, возникшее в связи с неисполнением или ненадлежащим исполнением договора, например уплата неустойки. Также стоит отметить, что прощением долга может быть прекращено и такое обязательство, срок или условия исполнения которого не наступили.

Прощение долга является распорядительной сделкой, поскольку субъект, который прощает долг, обладает правом распоряжения требованием.

В связи с возникновением проблем у правоприменителей, связанных с разграничением прощения долга и договора дарения, считаю необходимым отметить, что Верховный Суд Российской Федерации в пункте 31 Постановления Пленума Верховного Суда РФ от 11.06.2020 № 6 "О некоторых вопросах применения положений Гражданского кодекса Российской Федерации о прекращении обязательств", отметил, что если у кредитора отсутствует желание одарить должника, то данное действие не квалифицируется как договор дарения, но при этом кредитор должен обязательно получить имущественную выгоду по какому-либо обязательству, например, по указанным в вышеупомянутом определении.

Если проанализировать научные статьи авторов, которые на данный момент занимаются данным вопросом, то такие авторы как Е.А. Суханов, М.И. Брагинский, И.В. Елисеев, В.В. Витрянский, отмечают, что прощение долга является разновидностью договора дарения. Данные положения не соответствуют действительности, так как прощение долга выделено законодателем в отдельный институт как одно из оснований прекращения обязательств, при этом, следует отметить, что при смешении данных институтов будет невозможно прощение долга между коммерческими организациями, недееспособными, малолетними в случае, если сумма превышает 3000 рублей; будут применяться нормы, поименованные в статьях 577 (отказ от исполнения договора дарения) и 578 (отмена дарения), а также будут применяться нормы, которые регламентируют форму договора дарения, несоблюдение которой является основанием ничтожности сделки.

Также хочется отметить, что договор дарения порождает обязательство, а прощение долга, напротив, направлено на его прекращение. Дарение совершается в отношении одаряемого лица, в то время как прощение долга несёт выгоду самому кредитору.

Исходя из судебной практики, основная цель прощения долга – это освобождение должника от уплаты неустойки и процентов за пользование чужими денежными средствами, осуществляемое для возврата должником основной суммы долга по неисполненному обязательству. Стоит отметить, что дарение по данному основанию происходит так же не редко, но суды благополучно признают такие сделки недействительными. Поэтому судьи, принимают во внимание вышеупомянутое Постановление Пленума Верховного Суда Российской Федерации от 11.06.2020 № 6, а именно положение, которое указывает на то, что дарением между коммерческими организациями признаётся любое намерение кредитора освободить должника от неисполненной обязанности в качестве дара. Из этих положений исходит судебная практика, которая закрепила положение о том, что прощение долга между коммерческими организациями не будет признано дарением в том случае, если данные организации получают имущественную выгоду от должника в связи с прощением долга. Эти положения отмечаются, например, в Постановлении Арбитражного суда Северо-Западного округа от 22 марта 2018 г. по делу № А56-45257/2016, а также в Решении Арбитражного суда Московской области от 25 апреля 2018 г. по делу № А41-11335/2018.

Форма, в которой может быть выражено прощение долга, ГК РФ не предусмотрена. Поэтому, необходимо использовать формы, которые предусмотрены для сделок, согласно статье 434 ГК РФ. Также может быть составлена расписка кредитора о том, что он не имеет претензий к должнику, либо конклюдентное поведение, на основании статьи 158 ГК РФ. На практике прощение долга применяется в случае, если оно взаимовыгодно для сторон обязательства, поэтому чаще всего используются такие формы закрепления, как дополнительное соглашение к существующему договору, а также иное соглашение о прощении долга, составленное сторонами сделки.

Статья 415 ГК РФ гласит, что «обязательство прекращается освобождением кредитором должника от лежащих на нем обязанностей», данное положение может трактоваться в таком ключе, что если одна сторона сделки выполнила обязательства, то она априори имеет право завершить данную сделку, простив долг другой стороне, в данном случае, использование такой юридической техники, при аналогичном применении данных положений сторонами сделки, противоречит принципам гражданского законодательства Российской Федерации.

Если говорить об обязательствах, в которых обе стороны сделки являются и должниками и кредиторами, то в такой стези, буквальное толкование вышеуказанного положения статьи 415 ГК РФ, означало бы, что каждая из сторон сделки в любой момент может освободить другую сторону от исполнения обязательства по сделке, чем прекратит не только право требования, но и обязательство в целом, в которое входят как собственные обязательства, так и соответствующие им права кредитора по данной сделке.

Прощение долга в ходе процедуры банкротства, также является дискуссионным вопросом с момента изъятия положений о невозможности применения данного основания прекращения обязательств из Федерального закона «О несостоятельности (банкротстве)». Первый закон о банкротстве содержал положения о запрете применения прощения долга в ходе процедуры банкротства, однако в последующих законах аналогичных положений не содержалось.

Исходя из анализа положений Федерального закона «О несостоятельности (банкротстве)», можно сделать вывод о том, что прощение долга возможно на реабилитационных процедурах (наблюдение, внешнее управление), поскольку должник имеет право (с некоторыми ограничениями) продолжать заниматься хозяйственной деятельностью, но и применение данного основания прекращения обязательств в ходе других процедур напрямую не запрещено. Однако не стоит забывать о том, что главной целью данных процедур является восстановление платежеспособности должника, поэтому данные действия могут быть обжалованы, если они противоречат интересам кредиторов. Из вышеуказанного следует, что для прощения долга в данном случае необходимо получить согласие всех конкурсных кредиторов, потому что данное основание прекращения обязательств предусматривает уменьшение активов должника, вследствие освобождения банкротом своих должников от неисполненных обязательств.

Что касается включения положений о прощении долга в мировое соглашение, то такое условие напрямую предусмотрено статьёй 156 Федерального закона «О несостоятельности (банкротстве)».

Прощение долга, в ходе процедуры банкротства, может рассматриваться в двух аспектах:

1. Долг прощают конкурсные кредиторы;
2. Долг прощает само лицо, в отношении которого ведётся процедура банкротства.

Может показаться, что ни один из вышеуказанных вариантов не выгоден для кредиторов, поскольку в первом случае они теряют право требования в связи с прекращением обязательства, а во втором уменьшаются активы должника, однако не стоит забывать, что конкурсный кредитор может простить долг, рассчитывая на получение выгоды в дальнейшем, когда банкрот восстановит платежеспособность, например заключение договора поставки на длительный срок. При этом данная ситуация значительно способствует реабилитации имущественного положения должника. Отвечая на вопрос, о том, какие ещё обстоятельства могут поспособствовать тому, чтобы конкурсный кредитор реализовал своё право на прощение долга, можно выделить следующие: кредитор находится в трудном финансовом положении и для того, чтобы в короткий срок получить хотя бы часть своих денежных средств, он прощает проценты, пени или часть долга с условием, что должник ему возвращает оставшиеся денежные средства; должник собирается оспаривать размер задолженности, в связи с чем кредитор прощает часть долга, чтобы не затрачивать денежные и временные ресурсы на судебное разбирательство; кредитор заключает договор аренды с должником, прощает ему часть долга, но в дальнейшем должник уменьшает арендную плату на какой-либо процент за пользование имуществом. В подтверждение своей позиции приведу Определение Судебной коллегии по экономическим спорам Верховного Суда Российской Федерации от 20.08.2020 № 306-ЭС19-2986(5) по делу № А65-27205/2017, согласно которому, конкурсный управляющий обратился в суд с заявлением о признании недействительными двух соглашений о прощении долга, которые были заключены между Обществом и Банком, согласно которым Общество отказалось от требований к Банку на общую сумму 350 миллионов рублей. Суд первой инстанции удовлетворил требования конкурсного управляющего, задолженность была восстановлена. Апелляционная и кассационная инстанции оставили решение без изменения. Однако Судебная коллегия по экономическим спорам Верховного Суда Российской Федерации не согласилась с предыдущими инстанциями и отметила, что само по себе заключение данной сделки не свидетельствует о том, что она является безвозмездной, при этом было уточнено, что общество преследовало получение имущественной выгоды, от сохранения Банка на финансовом рынке, по данной сделке, что обоснованно нахождением Банка под частичным контролем Общества, тем самым Общество пыталось повысить ликвидность акций Банка, от которых напрямую зависела ликвидность принадлежащего Обществу пакета акций другого банка с неотозванной лицензией, что говорит об отсутствии противоречия интересам кредиторов.

Таким образом, необходимо отметить следующее:

1. Прекращение обязательства – это прекращение прав и обязанностей его сторон, в связи с наступлением оснований, предусмотренных настоящим Кодексом или договором.

2. Прощение долга – это одно из оснований прекращения обязательств, согласно которому, один субъект гражданских правоотношений освобождает от исполнения имущественных обязательств другого субъекта гражданских правоотношений, если это не противоречит интересам других лиц в отношении данного имущества, полностью или в части, в целях получения какой-либо выгоды лицом, которое прощает долг, либо в ином случае, когда это необходимо (например, присутствует экономический интерес, который не связан с прощением долга; существует взаимосвязь между субъектами правоотношения: правоотношения между материнской и дочерней компанией и т.д.).

3. Договор дарения следует отличать от прощения долга. Договор дарения порождает обязательство, а прощение долга, напротив, направлено на его прекращение. Дарение совершается в отношении одаряемого лица, в то время как прощение долга несёт выгоду самому кредитору.

4. Формы закрепления прощения долга: дополнительное соглашение к существующему договору, а также иное соглашение о прощении долга, составленное сторонами сделки; формы, которые предусмотрены для сделок, согласно статье 434 ГК РФ; расписка кредитора о том, что он не имеет претензий к должнику; конклюдентное поведение, на основании статьи 158 ГК РФ.

5. Прощение долга в ходе процедуры банкротства следует считать возможным.

Список литературы:

1. Гражданский кодекс Российской Федерации часть первая "Федеральный закон" от 30 ноября 1994 г. № 51-ФЗ // Официальный интернет-портал правовой информации. 2023 г. URL: <http://actual.pravo.gov.ru/text.html#hash=ba747b7c430fdfb9405741d818463a26af1577a680f7a9ab6318cc6f4faa1121&it=1&ttl=1&lvl=1> (дата обращения: 02.11.2023).
2. Гражданский кодекс Российской Федерации часть вторая "Федеральный закон" от 30 ноября 1994 г. № 51-ФЗ // Официальный интернет-портал правовой информации. 2023 г. URL: <http://actual.pravo.gov.ru/text.html#hash=c5515b06c932bdfbd67b34f5b856bb8317deaabded3eacae2ebadfd4c6703785&it=1&ttl=1&lvl=1> (дата обращения: 02.11.2023).
3. Федеральный закон "О несостоятельности (банкротстве)" от 26.10.2002 N 127-ФЗ // Официальный интернет-портал правовой информации. 2023 г. URL: http://actual.pravo.gov.ru/list.html#date_period=%2C29.11.2023&name=%D0%BE%2B%D0%BD%D0%B5%D1%81%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%8F%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8&sort=type&page=1&limit=50&hash=824607a0acef28b1f68bd0d247f589181c091488edf5fe0978f3d3509557c6a2 (дата обращения: 29.11.2023).
4. Постановление Пленума Верховного Суда Российской Федерации от 11.06.2020 № 6 «О некоторых вопросах применения положений Гражданского кодекса Российской Федерации о прекращении обязательств» //КонсультантПлюс. 2023 г. URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_355061/ (дата обращения: 02.11.2023).
5. Постановление Арбитражного суда Северо-Западного округа от 22 марта 2018 г. по делу № А56-45257/2016 //Картотека арбитражных дел. 2023 г. URL: https://kad.arbitr.ru/Document/Pdf/d1c2ac3e-ba63-4d45-9103-1b7b014ddff8/4c882af0-a0c8-483a-950a-ac076bf8f7a9/A56-45257-2016_20180322_Postanovlenie_kassacionnoj_instancii.pdf?isAddStamp=True (дата обращения: 20.11.2023).
6. Решение Арбитражного суда Московской области от 25 апреля 2018 г. по делу № А41-11335/2018 //Картотека арбитражных дел. 2023 г. URL: https://kad.arbitr.ru/Document/Pdf/18c97119-4247-4f45-ace9-878dc5179cf4/8d6ab499-26d6-46cf-b915-999ee8b630dc/A41-11335-2018_20180425_Reshenija_i_postanovlenija.pdf?isAddStamp=True (дата обращения: 20.11.2023).
7. Определение Судебной коллегии по экономическим спорам Верховного Суда Российской Федерации от 20.08.2020 № 306-ЭС19-2986(5) по делу № А65-27205/2017 //Картотека арбитражных дел. 2023 г. URL: https://kad.arbitr.ru/Document/Pdf/6722f7a3-656a-46c2-92c0-f7bf40fea988/f091c7b2-ea4d-46c1-8b27-cb8dc541e8ea/A65-27205-2017_20200820_Opredelenie.pdf?isAddStamp=True (дата обращения: 29.11.2023).

ПРАВО СОБСТВЕННОСТИ НА ПРИРОДНЫЕ РЕСУРСЫ

Мусиенко Дарья Денисовна

студент

Кубанский государственный аграрный университет
имени И.Т. Трубилина,
РФ, г. Краснодар

Петров Игорь Валентинович

д-р экон. наук, профессор,

Кубанский государственный аграрный университет
имени И.Т. Трубилина,
РФ, г. Краснодар

Аннотация. Рассматриваются современные проблемы оборото-способности природных ресурсов. Природные ресурсы – это не только часть окружающей среды, но и имущество особого рода. Вовлечение природных ресурсов в гражданский оборот должно содействовать устойчивому развитию в экологической сфере.

Ключевые слова: экологическая безопасность, природный объект, природный ресурс, устойчивое развитие, государственное регулирование.

Цель данного исследования – рассмотреть современные проблемы оборото-способности природных ресурсов.

Для достижения поставленных целей использовались различные методы исследования, включая обзор литературы и изучение мнений специалистов в области использования природных ресурсов.

Объектом исследования являются природные ресурсы.

Предметом исследования является использование природных ресурсов.

Охрана права собственности на природные ресурсы играет ключевую роль в обеспечении экологической и экономической безопасности в России [4]. Однако существуют определенные трудности в толковании и применении норм законодательства, которые препятствуют законному осуществлению прав собственности и способствуют увеличению экологических преступлений.

Природные ресурсы, такие как земля и другие, могут отчуждаться или переходить от одного лица к другому иными способами в той мере, в какой их оборот допускается законами о земле и других природных ресурсах (ст. 129.3 ГК РФ). Поэтому использование права собственности на природные ресурсы (земельные участки, недра, леса, вода, животный мир) имеет свои особенности.

Проблема принадлежности прав на природные ресурсы имеет долгую историю. На протяжении многих лет в России природные ресурсы находились в государственной собственности. Однако с развитием принципов рыночной экономики догматические положения о государственной собственности ушли на второй план [7]. В начале 90-х годов возник спор относительно прав государства на свои природные ресурсы и их использование в частных целях.

Приобретение прав на природные ресурсы является сложным и противоречивым процессом. Для лучшего понимания этой проблемы необходимо осознать особенности природного ресурса как объекта права собственности.

Природные ресурсы включают в себя компоненты природной среды, природные объекты и природно-антропогенные объекты. (ФЗ №7, ст. 1) В законодательстве определение природных ресурсов всегда различают на природные объекты и ресурсы, используемые

человеком для различных целей. При этом в первую очередь рассматриваются объекты природы, а ресурсы – во вторую.

Чаще всего природопользователь не является собственником ресурсов, а имеет право использовать их в соответствии с целями, предусмотренными законом или соответствующими документами. Однако если природопользователь не является правообладателем, ему необходимо получить ресурс от собственника или уполномоченного лица.

Например, в лесном кодексе РФ определено, что лесные участки могут быть предоставлены на различных условиях – постоянного пользования, аренды или в безвозмездное срочное пользование. Важно отметить, что лес рассматривается как экологическая система и природный ресурс, а лесные участки – как часть леса, доступная для использования.

Согласно гражданскому законодательству, земельные участки, участки недр и все, что прочно связано с землей, являются недвижимым имуществом. Почти все природные ресурсы могут рассматриваться как недвижимость с особыми свойствами, влияющими в том числе и на состояние экономической безопасности страны [5].

Оборот указанных объектов регулируется гражданским, экологическим и земельным законодательством. Земельный кодекс РФ устанавливает, что нормы земельного права, содержащиеся в других законах, должны соответствовать земельному кодексу. Имущественные отношения касательно владения, пользования и распоряжения земельными участками регулируются гражданским законодательством, если иное не предусмотрено иными законами.

Хотя действующий закон о недрах не включает имущественные отношения в его юрисдикцию, они все же попадают под его влияние. В соответствии со ст. 1.2, недра находятся в государственной собственности, и участки недр не могут быть переданы путем продажи, дарения или отчуждаться в иной форме.

Согласно действующему гражданскому законодательству, участки недр могут быть отнесены к особой недвижимости, регулируемой экологическим законодательством. Вещи, не признанные недвижимостью, считаются движимым имуществом. Природные ресурсы, такие как объекты животного мира и водные биологические ресурсы, считаются движимыми объектами и могут рассматриваться как имущество.

Атмосферный воздух не является объектом права собственности, а представляет собой глобальную экологическую систему, под защитой международного законодательства. Вопрос о необходимости заключения договора аренды земельного участка для эксплуатации санитарно-защитных зон остается открытым [1].

Земля имеет приоритетное значение перед использованием как объект недвижимости, использование и охрана земли регулируются как частным, так и публичным правом. Право собственности может возникнуть лишь на индивидуализированный объект, а земля рассматривается как природный объект и ресурс, используемый для удовлетворения потребностей человека.

Земля в юридическом смысле включает в себя почву, которая является верхним слоем земли, используемую в сельском хозяйстве. Использование земель определяется зонированием территорий, а любое пользование землей должно соответствовать ее целевому назначению.

Водный Кодекс РФ утвердил презумпцию федерального права собственности на водные объекты. Водные объекты, находящиеся в федеральной собственности, не могут быть переданы в собственность муниципальным образованиям, гражданам или юридическим лицам. Пруды и обводненные карьеры, расположенные на земельных участках, принадлежащих субъектам федерации, муниципальным образованиям, физическим или юридическим лицам, также находятся в их собственности, если иное не установлено законодательством.

Если закон четко определяет форму федеральной собственности в первом случае, то отношение к прудам и обводненным карьерам остается неясным и не проработанным с правовой точки зрения. Определение права собственности на эти объекты требует разграничения государственной собственности на землю. Поэтому права на пруды и карьеры, как правило, устанавливаются законом, но не регистрируются. Продажа прудов и карьеров регулируется статьей 8 пункта 4 Водного Кодекса РФ, а также гражданским и земельным законодательством.

Нельзя отчуждать такие водные объекты без отчуждения земельных участков, где они находятся. Эти участки не могут быть разделены при разделе пруда или карьера. Пруды и обводненные карьеры следуют судьбе земельного участка и не могут быть разделены на части.

Лесное законодательство Российской Федерации включает Лесной Кодекс и другие нормативные акты. Вопросы владения, пользования и распоряжения лесными участками регулируются Конституцией РФ, Лесным Кодексом, гражданским и земельным законодательством. Лесным объектом могут быть лесные насаждения и участки [2].

Лесным участком является земельный участок, площадь которого определяется по лесным кварталам и лесотаксационным выделам. Лесной участок должен быть оформлен как объект права с кадастровым учетом. Право собственности на лесные насаждения возникает у собственника земельного участка, исходя из принципа единой судьбы земли и леса. Лесные насаждения рассматриваются как имущество, тесно связанное с земельным участком. Государственная, муниципальная и частная собственность могут также иметь право на лесные объекты.

Лесной участок считается недвижимостью и подлежит государственному кадастровому учету.

Законодательство об особо охраняемых природных территориях (ООПТ) и объектах основано на Конституции РФ и находится в совместном ведении РФ и субъектов РФ. Имущественные отношения в области использования и охраны ООПТ регулируются гражданским законодательством. Законом РФ в субъектах РФ могут быть установлены различные виды, категории ООПТ и статус находящихся на них природоохранных учреждений [3].

Особо охраняемые природные территории – это участки земли, водной поверхности и воздушного пространства над ними, где располагаются природные комплексы и объекты, которые имеют особое природоохранное, научное, культурное, эстетическое, рекреационное и оздоровительное значение, которые изъяты из хозяйственного использования решениями органов государственной власти полностью или частично и для которых установлен режим особой охраны. Особо охраняемые природные территории относятся к объектам общенационального достояния.

Особо охраняемые природные территории могут находиться в федеральной собственности, собственности субъектов Российской Федерации и в муниципальной собственности. В пределах ООПТ могут возникать права третьих лиц на землю и иные природные ресурсы [6]. В случаях, предусмотренных федеральными законами, допускается включение в земли особо охраняемых природных территорий земельных участков, принадлежащих гражданам и юридическим лицам на праве собственности.

Особо охраняемые природные территории могут иметь федеральное, региональное или местное значение. ООПТ федерального значения являются федеральной собственностью и находятся в ведении федеральных органов государственной власти, за исключением земельных участков, которые находятся в границах курортов федерального значения и в соответствии с федеральным законом подлежат передаче в собственность субъектов Российской Федерации или муниципальную собственность либо отнесены к собственности субъектов Российской Федерации или муниципальной собственности. ООПТ регионального значения являются собственностью субъектов Российской Федерации и находятся в ведении органов государственной власти субъектов Российской Федерации. ООПТ местного значения являются собственностью муниципальных образований и находятся в ведении органов местного самоуправления.

В заключение мы можем сказать, что природные ресурсы и природные объекты могут являться объектами гражданских прав, имуществом особого рода. Конституционные основы защиты естественных (традиционных) прав населения на пользование жизненно необходимыми объектами могут создавать особые запреты и ограничения в приобретении права собственности. Ресурсы, обеспечивающие национальную и международную безопасность, могут находиться только в федеральной или государственной собственности, могут быть изъяты из оборота. Такой механизм позволяет государству обеспечивать право граждан на благоприятную окружающую среду.

Тем не менее существуют проблемы реализации естественных прав граждан на пользование окружающей средой, и сама возможность частной собственности на водные объекты, лесные участки существенно затрудняет реализацию права гражданина на жизнеобеспеченность.

Список литературы:

1. Бондаренко Н.Л., Халецкая Т.М. Институт права собственности на природные ресурсы в законодательстве стран ЕАЭС // Развитие теории и практики управления социальными и экономическими системами. 2020. №9. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/institut-prava-sobstvennosti-na-prirodnye-resursy-v-zakonodatelstve-stran-eaes>.
2. Бринчук М.М. Содержание права собственности на природные ресурсы // Вестник Удмуртского университета. Серия «Экономика и право». 2022. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/soderzhanie-prava-sobstvennosti-na-prirodnye-resursy-1>.
3. Васильева С.В., Иванов А.М., Купченко К.В., Лазаренко О.Н., Федоскин Н.Н. Конституционно-правовое регулирование отношений собственности на природные ресурсы // Юридическая наука. 2022. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/konstitutsionno-pravovoe-regulirovanie-otnosheniy-sobstvennosti-na-prirodnye-resursy>.
4. Механизм экономико-правового обеспечения национальной безопасности: опыт, проблемы, перспективы / А.В. Яковлева, Р.Р. Алабердеев, С.М. Андросов [и др.]. – Краснодар: научно-исследовательский институт экономики, 2012. – 537 с.
5. Петров, И.В. Требование безопасности в гражданском законодательстве / И.В. Петров, И.И. Дементеева // The Mechanism of Economic and Legal National Security: Experience, Problems and Prospects: Materials of scientific-practical conference. – Лондон: LSP, 2017. – С. 209-220.
6. Рассказов А.А. Проблемы охраны земель особо охраняемых природных территорий // Вопросы российской юстиции. 2022. №22. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/problemny-ohranu-zemel-osobo-ohranyaemyh-prirodnih-territoriy>.
7. Хомушку Д.Э. Право частной собственности: конституционные характеристики // Вестник магистратуры. 2021. №3-1 (114). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/pravo-chastnoy-sobstvennosti-konstitutsionnye-harakteristiki-2>.

ДЕЙСТВИЕ АКТОВ ПРЕЗИДЕНТА РФ ВО ВРЕМЕНИ, В ПРОСТРАНСТВЕ, ПО КРУГУ ЛИЦ

Трифонов Владислав Андреевич

студент,

*Казанский федеральный университет,
РФ, г. Казань*

Действие нормативно-правовых актов представляет собой многогранный механизм, оказывающий воздействие на общественные отношения в конкретных условиях и с учетом определенного контекста. Это воздействие может быть рассмотрено с нескольких перспектив: информационного, ценностно-мотивационного и регулирующего.

С точки зрения информационного воздействия, нормативно-правовые акты выступают в роли ключевого источника юридической информации. Они содержат нормы и правила, регулирующие поведение и взаимодействие субъектов права. Таким образом, законы предоставляют общественности и участникам правовых отношений информацию о том, что признается допустимым, запрещенным или подлежащим регулированию в конкретной области.

С.А Авакьян пишет, что “Ценностно-мотивационное воздействие заключается в том, что нормативно-правовые акты отражают ценности и принципы общества”. Они могут служить основой для формирования общественных убеждений и норм поведения. Через законы государство выражает свои ценностные ориентации, формирует общественное мнение и мотивирует граждан на соблюдение установленных норм.

Наиболее очевидным аспектом действия нормативно-правовых актов является их регулирующее воздействие на общественные отношения. Законы устанавливают права и обязанности граждан, определяют порядок деятельности органов власти и других участников общества. Они предоставляют правовую основу для разрешения конфликтов и поддержания порядка в обществе.

Действие нормативно-правовых актов ограничено определенным пространством, временем и кругом лиц. Они применяются в пределах территории государства, на которую они распространяются, и действуют в определенный период времени. Нормы законов обязательны для соблюдения участниками отношений, указанными в актах.

Таким образом, действие нормативно-правовых актов обусловлено информационным, ценностно-мотивационным и регулирующим воздействием, создавая основу для устойчивого функционирования правовой системы и обеспечивая порядок и справедливость в обществе.

Акты Президента Российской Федерации, как и любые другие нормативные акты, обладают определенным воздействием во времени, пространстве и по кругу лиц. Рассмотрим каждый из этих аспектов.

Обратимся к учебнику С.А Авакьяна “Конституционное право России”, Нормативные Акты, действующие во времени, а именно Акты Президента могут иметь определенный срок действия. Например, указы могут быть временными и регулировать конкретные вопросы на определенный период. Немедленное вступление в силу. Часть указов и распоряжений Президента вступают в силу с момента их подписания и публикации. Возможность отмены или изменения. Некоторые акты Президента могут быть отменены или изменены на другие акты Президента или федеральные законы.

Также С.А Авакьян в учебнике “Конституционное право России” пишет об Нормативных Актах действующих в пространстве, действие актов Президента может быть ограничено определенной территорией, если в тексте акта это предусмотрено. Применимость вне границ РФ. Отдельные акты Президента могут регулировать вопросы, касающиеся деятельности российских представительств за границей.

Действие нормативных Актов по кругу лиц, в частности лица, на которых направлены. Акты Президента обычно направлены на определенные группы лиц, институты или организации. Например, это могут быть указы, касающиеся правительственных органов, военных,

правоохранительных органов и т.д. Гражданская ответственность. В случае несоблюдения указов или распоряжений Президента, физические и юридические лица могут нести гражданскую ответственность в соответствии с законодательством.

Действие актов Президента РФ определяется их правовым статусом, и они должны быть согласованы с российским конституционным порядком и законодательством.

Акты президента РФ проходят следующие этапы, рассмотрим их. Подписание и публикация, действие актов Президента начинается с момента их подписания. Обычно они также подлежат обязательной публикации для обеспечения широкой известности и доступности для общества. Процедуры отмены, отмена или изменение актов Президента может осуществляться новыми указами, распоряжениями или федеральными законами, следуя установленным процедурам и правилам.

Важным этапом также является контроль и исполнение, Президент имеет механизмы для контроля за исполнением своих указов и распоряжений. Это может включать в себя систему отчетности, мониторинг и анализ эффективности мер, предусмотренных актом.

Ответственность за неисполнение указов Президента предусматривает возможность привлечения к ответственности лиц, ответственных за исполнение порученных обязанностей. Это могут быть государственные служащие, руководители органов исполнительной власти и другие исполнители, чьи действия направлены на реализацию указов. В случае неисполнения порученных обязанностей, указанные лица могут быть подвергнуты административной, дисциплинарной или иной форме ответственности в соответствии с действующим законодательством.

Судебная проверка является важным механизмом обеспечения законности и соблюдения прав граждан и организаций. В некоторых случаях акты Президента могут стать объектом судебной проверки. «Граждане или организации, считающие, что их права нарушены в результате действий или бездействия властных структур, могут обратиться в суд с соответствующими жалобами» пишет С.А Авакьян. Суд может провести анализ конституционности и законности указов Президента и принять соответствующие решения.

Важным принципом является соблюдение конституционного соответствия актов Президента. Все издаваемые указы должны соответствовать Конституции Российской Федерации. Это означает, что действия Президента ограничены основными принципами и нормами Конституции, и любой акт, нарушающий эти принципы, может быть признан недействительным. Конституционное соответствие служит гарантом того, что деятельность Президента не противоречит основным законам страны, обеспечивая тем самым стабильность и законность в системе исполнительной власти. Если акт противоречит Конституции, он может быть признан недействительным.

С.А Авакьян выделяет различную правовую специфику видов актов, различные виды актов могут иметь свои отличительные черты в действии, а также в том, как они регулируют отношения в обществе и государстве. Указанные аспекты представляют собой общую картину функционирования актов Президента Российской Федерации в контексте времени, пространства и круга лиц. Эти видения поддерживаются законодательством и конституционным порядком России, и их соблюдение является важным элементом правового порядка в стране.

Некоторые указы Президента могут оказывать влияние на работу силовых структур, таких как полиция, армия, спецслужбы, и т.д. Они могут касаться вопросов безопасности, обороны и общественного порядка. Акты Президента могут направляться на обеспечение правопорядка, защиту общественной безопасности и предотвращение преступлений.

Некоторые указы могут иметь международное воздействие и оказывать влияние на дипломатические отношения. Президент может выражать позицию страны, подписывать международные договоры и принимать меры в сфере внешней политики. Акты Президента могут быть ориентированы на выполнение международных обязательств, принятых Россией.

Президент может выражать экономическую политику государства, принимая меры по стимулированию экономического развития, регулированию рынка и другим вопросам экономики. Акты Президента направлены на социальную защиту граждан, включая вопросы

здравоохранения, образования, трудовых отношений и социальной помощи. Президент может принимать меры по охране окружающей среды, устанавливая стандарты и правила, направленные на предотвращение экологических проблем.

Эти аспекты подчеркивают многообразие и многогранность актов Президента России, которые воздействуют на различные сферы общественной жизни, от внутренних дел до внешней политики.

Список литературы:

1. Багмет, А.М. Конституционное право. Учебник / А.М. Багмет, Е.И. Бычкова. – М.: Юнити-Дана, 2022. – 432 с.
2. Авакьян С.А. Конституционное право России. Учебный курс. (учебное пособие в двух томах, издание седьмое, переработанное и дополненное) Авакьян С.А. – М. «Норма: ИН-ФРА-М», 2021
3. Конституция Российской Федерации (принята всенародным голосованием 12.12.1993 с изменениями, одобренными в ходе общероссийского голосования 01.07.2020)

КОРРУПЦИОННЫЕ РИСКИ И АНТИКОРРУПЦИОННАЯ ПОЛИТИКА ОРГАНИЗАЦИИ

Шаульская Екатерина Алексеевна

магистрант,

*Ростовский филиал Российской таможенной академии,
РФ, г. Ростов-на-Дону*

Эволюционные процессы, происходящие в мире, являются подспорьем развития многих сфер жизнедеятельности общества и функционирования государства. Среди подобных положительных эффектов можно отметить научно-технический прогресс и рост инноваций, который в первую очередь выражается через цифровые трансформации. Однако, несмотря на совершенствование большинства сфер, существуют проблемы, которые с течением времени, к сожалению, не удастся решить. Таковой проблемой без преувеличения можно считать коррупцию.

Тема данной статьи посвящена вопросу изучения коррупционных рисков и антикоррупционной политики организации. Актуальность темы исследования подтверждается ее практической значимостью, заключающейся в том, что коррупция, представляя собой исключительно негативный феномен, несет в себе вред как для отдельных хозяйствующих субъектов, так и для страны в целом. Следовательно, борьба с ней является целью не только конкретных организаций, но и государства в целом.

Приведем определение коррупционных рисков. В обобщенном виде, коррупционными рисками принято считать перечень обстоятельств, которые по своей сущности наталкивают на возможность совершения преступления коррупционной направленности. Данные преступления совершаются посредством действий или бездействий тех или иных специалистов, обладающих определенными полномочиями и наделенных различными уровнями власти. Основной целью подобных действий является извлечение личной выгоды незаконными методами [1].

Рассуждая на тему коррупционных рисков и их сущности через призму деятельности предприятия, стоит отметить, что далеко не для каждого коммерческого предприятия актуален вопрос, связанный с выявлением подобных рисков, а также формированием на их основе мер антикоррупционной политики. Следовательно, оценка подобных рисков актуальна в большей степени для организаций, использующих бюджетное финансирование.

Коррупционные риски, не теряющие своей актуальности в организациях, развиваются за счет непрозрачности доходных и расходных статей бюджета, интенсивной коммуникации с гражданами и организациями, а также широких властных полномочий, коррелирующими с распределением финансовых ресурсов. Чаще всего коррупционные риски возникают в сфере закупочной и конкурсной деятельности, АПК, образование и т.д. [3].

С целью минимизации влияния коррупционных рисков, организациям важно разработать и внедрить антикоррупционную политику.

Данный вид противодействия коррупции представляет собой совокупность коррелирующих друг с другом принципов, процессов и отдельных мер, основной целью которых является предупреждение и искоренение преступлений коррупционной направленности, потенциально или реально встречающихся в финансово-хозяйственной деятельности данной организации. Все мероприятия антикоррупционной политики, а также порядок их реализации, должны быть закреплены в рамках конкретного документа, название которого часто полностью идентично наименованию категории «антикоррупционная политика» [2].

Антикоррупционная политика и прочие задокументированные документы, прямо или косвенно направленные на борьбу с коррупционными проявлениями в организации, желательно оформлять в виде локальных актов, обязывающих всех работников предприятия выполнять все пункты, перечисленные в их рамках.

Как уже отмечалось, основные коррупционные риски, связаны с деятельностью организаций, в которых «циркулируют» бюджетные средства. Наиболее пристальное внимание среди всех бюджетных организаций следует уделять медицинским учреждениям, поскольку

коррупционные преступления, совершаемых в рамках данных организаций чреватые не только негативными экономическими последствиями, но и угрозой подрыва качества жизни населения посредством ухудшения качества оказываемых услуг.

Приведем схему антикоррупционной политики ГБУЗ ЯО «Областной врачебно-физкультурный диспансер» (рис.), которая свидетельствует о достаточно серьезном подходе со стороны руководства.

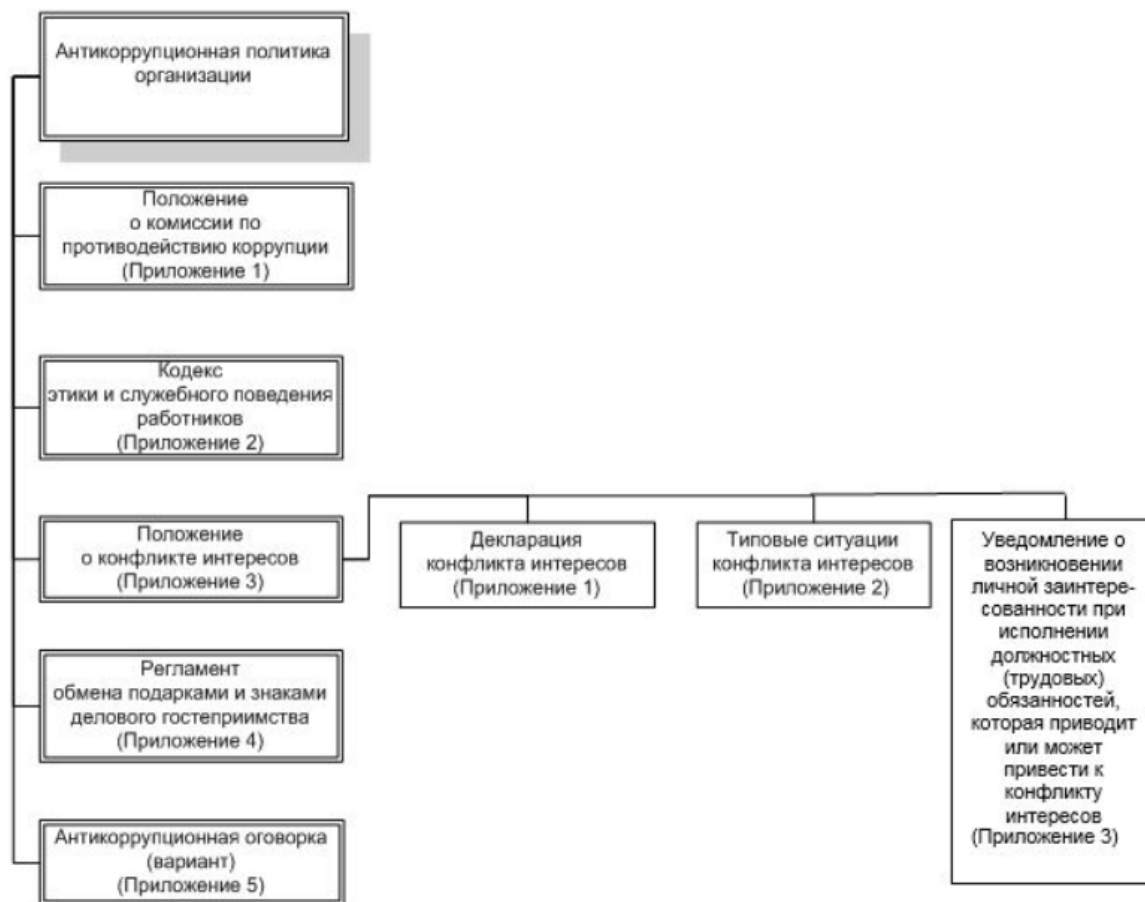

Рисунок. Структура антикоррупционной политики ГБУЗ ЯО «Областной врачебно-физкультурный диспансер» [4]

Представленная выше схема, однозначно свидетельствует о том, что организации, которые в реальности заинтересованы в решении проблемы коррупции в своих стенах, принимается целый ряд самых разнообразных документов и локальных нормативных актов, призванных обеспечить целостность процесса, а также придать ему действенный характер, а не формальный, как это, к сожалению, достаточно часто встречается.

Резюмируя вышеизложенное, можно сделать вывод о том, что отечественное антикоррупционное законодательство, еще далеко от совершенства. По этой причине особую важность приобретают локальные нормативные акты отдельных организаций, главенствующим среди которых является антикоррупционная политика, которая учитывая существующие коррупционные риски, содержит в себе информацию относительно перечня необходимых мер по профилактике коррупции и ее устранению.

Список литературы:

1. Методика оценки коррупционных рисков, возникающих при реализации функций Следственного комитета Российской Федерации. Режим доступа: <http://kchr.sledcom.ru/folder/858704/item/858709>

2. МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ по разработке и принятию организациями мер по предупреждению и противодействию коррупции. Москва. 2014. URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_154292/
3. Олешко А.Ю. КОРРУПЦИОННЫЕ РИСКИ В ОРГАНИЗАЦИЯХ, ИСПОЛЬЗУЮЩИХ БЮДЖЕТНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ // Форум молодых ученых. 2019. №6 (34). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/korrupsionnye-riski-v-organizatsiyah-ispolzuyuschih-byudzhenoe-finansirovanie> (дата обращения: 10.04.2024).
4. Официальный сайт ГБУЗ ЯО «Областной врачебно-физкультурный диспансер». URL: https://ovfd.zdrav76.ru/?page_id=649

PAPERS IN ENGLISH

RUBRIC

«PEDAGOGY»

THE INFLUENCE OF EDUCATIONAL ENVIRONMENT ON STUDENTS' STRESS TOLERANCE

Gorbatovskaya Julia

*Student of Pedagogical Institute,
Belgorod State National Research University,
Russia, Belgorod*

Alexander Markov

*Scientific Supervisor,
Senior lecturer Foreign languages department,
Belgorod State National Research University,
Russia, Belgorod*

ВЛИЯНИЕ УЧЕБНОЙ СРЕДЫ НА СТРЕССОУСТОЙЧИВОСТЬ ОБУЧАЮЩИХСЯ

Горбатовская Юлия Александровна

*студент педагогического института,
Белгородский государственный национальный
исследовательский университет,
РФ, г. Белгород*

Марков Александр Владимирович

*научный руководитель, старший преподаватель
кафедры иностранных языков,
Белгородский государственный национальный
исследовательский университет,
РФ, г. Белгород*

ABSTRACT

This article considers stress resistance of students as a factor influencing the process of knowledge acquisition and formation of a healthy nation.

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматривается стрессоустойчивость обучающихся как фактор, влияющий на процесс получение знаний и формирование здоровой нации.

Keywords: teacher, stress, stress resistance of students, educational environment.

Ключевые слова: педагог, стресс, стрессоустойчивость обучающихся, учебная среда.

Everyone experiences stress at one time or another, and the reasons for this can be very different. Undoubtedly, in small amounts, stress has a positive value because, for example, it helps to

energise thinking. However, otherwise, when the body has little or no ability to get out of a stressful state, there are unfavourable consequences such as health problems.

People cope with stress in different ways due to their individuality: some people may feel anxious because of insignificant trifles, while others try to show resilience even in desperate situations. It is obvious that in the educational environment it is the teacher who first notices such a phenomenon and can significantly influence the change, namely the increase or decrease of students' stress tolerance.

It is important to note that one of the main factors affecting students' stress tolerance is teachers' teaching style. Thus, the most stress factors occur if a teacher uses authoritarian teaching style, which negatively affects the mental health of students. Authoritarian style provides for strict control, excessive demanding, because of which students are in a tense atmosphere most of the time. This leads to constant anxiety in students, which tends to develop into stress. Not surprisingly, there are also statistics on student morbidity, confirming frequent health problems among students due to authoritarian teaching style [1].

The opposite of the authoritarian teaching style is the democratic one, which is based on love for pupils. In this case, the teacher shows benevolence, does not look at children as his subordinates, and thanks to this the students themselves begin to strive for self-improvement, and the teacher becomes a role model in their eyes. Such interaction minimises anxiety and conflict situations, providing a calm microclimate for learning.

Another well-known teaching style is the liberal (permissive) style, which represents the teacher's disinterest in the pupils' progress. Because of this style of apparent indifference, students have many doubts about their abilities, and some students even begin to feel like failures. The result is unwanted stress.

Undoubtedly, in practice, teachers use a mixed style of teaching. Let us assume that the authoritarian style is quite demanding in itself, but it is effective when working with students prone to disorganisation and deviant behaviour, of course, not without reliance on the democratic style of teaching. It is important to realise that the teaching style chosen by a teacher has an impact on the formation of students' personality, so if a person's learning environment is initially associated with stress, it may affect his/her future and attitude to education.

In addition, the occurrence of stress is related to the conditions of the educational environment. For example, there are such educational stressors as organisational, personal and pedagogical:

1. Organisational stressors are related to the peculiarities of learning activities. It can be a strong learning load, which becomes unbearable for students, which leads to failure and growing state of anxiety;

2. The personal component of educational stressors is determined by the attitude of a student himself/herself to learning activity, which changes due to difficulties arising in communication with other people. In other words, manifestations of depressive state caused by life problems entail neglecting the process of education;

3. Pedagogical learning stressors have a close connection with the moral and psychological climate of the team. It can be bullying, fear of losing leadership or not mastering the teaching material and similar, which brings a wave of tension [2].

Let us pay attention to the classification of types of stress depending on the possibility to influence it:

- stresses that are beyond our control;
- stresses that can be influenced;
- stresses as figments of our imagination [3].

Stresses that occur in the educational environment are mostly of the second type, therefore, teachers are able to minimise this kind of problem. After all, if we do not pay attention to the peculiarities of students' perception, then, unfortunately, they may develop not the most correct ways of coping with stress: conflict, smoking, alcohol consumption, withdrawal, degradation and similar. As a result, students close the door to their own future.

Sometimes it happens that the teacher is the only one who can help to understand not only academic but also personal problems. For this purpose, the teacher should have professional

competence and high psychological culture, which means the ability to independently solve complex life problems and help students to cope with problems, for example, to give sound advice, to serve as a support. Without this, a teacher cannot provide correct psychological and pedagogical assistance [4]. This is characteristic of those teachers who are respected by students. In case of neglecting the individuality of students and their attitude to difficulties, stress resistance of students can significantly decrease.

Thus, stress in the learning environment is an urgent problem of our time. If we pay attention to it in time, there is an opportunity to help students who are dissatisfied with their abilities and unfairness of other people's attitude towards them. A special role in this case belongs to the teacher.

References:

1. Bodrov V.A. Psychological stress: Development of the doctrine and current state of the problem. – Moscow: Nauka, 1995. – 288 p.
2. Nagirner, I.I. Stress resistance of students: methodology, theory, technology / I.I. Nagirner, G.I. Zhelezovskaya // Saratov: Saratov Source, 2016. – 132 p.
3. Scherbatykh, Y.V. Psychology of stress and methods of correction / Y.V. Scherbatykh. – SPb. : Piter, 2012 – 256 p.
4. Osipova A.A. General psychocorrection. Textbook for university students. – Moscow: TC "Sphere", 2000. – 512 p.

THE USAGE OF MEDIA TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Olga Gordey

*Student
of Pedagogical Institute,
Belgorod State National Research University,
Russia, Belgorod*

Alexander Markov

*Scientific Supervisor, Senior lecturer
foreign languages department,
Belgorod State National Research University,
Russia, Belgorod*

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕДИАТЕХНОЛОГИЙ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ

Гордей Ольга Викторовна

*студент
педагогического института,
Белгородский государственный национальный
исследовательский университет,
РФ, г. Белгород*

Марков Александр Владимирович

*научный руководитель, старший преподаватель
кафедры иностранных языков,
Белгородский государственный национальный
исследовательский университет,
РФ, г. Белгород*

Abstract. This article discusses new opportunities for the use of media technologies, introduction of media education in the educational process, in order to increase the interest of students in the study of natural science disciplines at an early stage of education.

Аннотация. В данной статье рассматриваются новые возможности применения медиатехнологий, внедрения медиаобразования в учебный процесс, с целью повышения заинтересованности учащихся в изучении естественно-научных дисциплин на раннем этапе обучения.

Keywords: pedagogics, education, media technologies, media education, natural sciences.

Ключевые слова: педагогика, медиатехнологии, медиаобразование, естественно-научные дисциплины.

Nowadays, information technologies have become an important component of the educational process, which has the character of subject-subject relations between teacher and child and includes a third subject, namely interactive learning tools.

Despite the active use of information technologies, media education has not yet become a component of the educational process for most teachers, even though UNESCO documents proclaim media education as a priority area of cultural and pedagogical development in the 21st century. For the most part, schoolchildren master the achievements of media culture independently and spontaneously, and often the choice of what they study, view, or independently create with the help of available media technologies is not informational and meaningful, but more often serves as a means of entertainment.

First, let us define what the concepts of "multimedia", "media technologies" and "media education" include.

The term "multimedia" is a Latinism that originates from English-language sources and literally can be translated as "polysmedia", "multimedia". M.V. Eremenko, N.B. Kirillova, Y.S. Pashukevich give the following interpretation of this concept: multimedia is presented as a set of various digital technologies that use all kinds of technical and software tools to have the strongest and most effective impact on the person using these or those technologies. The same person now combines several roles simultaneously: reader, listener, viewer [3].

Let us consider the concept of media technologies in the sphere of psychology and pedagogy. A.V. Krapivenko gives his own full definition of the concept under consideration: "Multimedia is modern computer technology that allows combining in a hardware-software system various types of multimedia data (image, sound, video, tactile sensations, etc.) to create a unified information environment in order to influence human perception through the senses" [4, p. 10].

One of the main reasons that explains this widespread use of media technologies in education is the fact that teaching methods based on these technologies can in many cases increase the effectiveness of the learning process [2].

As for media education, A.V. Sharikov associates this concept with a social process. His views are shared by N.B. Kirillova, who presents media education as a complex social phenomenon consisting of various disciplines such as pedagogy, journalism, cultural studies and others [3].

It is important to note that in practice, media technologies and some media educational elements are most often used in the teaching and learning process, as opposed to media education in general. Some schools do have various specialized courses, and media education is being introduced into subject teaching, but, unfortunately, this phenomenon is not yet widespread [3].

The following trend is also observed in the educational process itself: students have a decreasing interest in science disciplines and, therefore, low performance in the relevant subjects. Thus, in the period from 2010 to 2022, the results of exams in physics, chemistry and biology are among the lowest among the disciplines passed by graduates. According to the statistics published by Rosobrnadzor in 2022, the highest average score was in English and amounted to 78.3, in contrast to physics (54.1), chemistry (54.3) and biology (50.2), which were the lowest.

It is necessary to understand why exactly this is the case, to determine the true root causes.

According to the results of PISA and TIMSS studies, which were conducted to assess the quality of education in Russia and other countries, we can conclude that there may be a decrease in the level of students' knowledge of science disciplines, to some extent also depending on the decline in cognitive interest of schoolchildren, may occur due to the choice of ineffective forms of teaching and presentation of educational material [1].

Consequently, we can agree that one of the possible methods for solving problems of science education can be media creativity based on project activities. The use of such a method as media creativity in the educational process assumes that students will be provided with a decent media education in advance.

Based on domestic and international experience, we can distinguish three existing directions for incorporating media education into the educational process. It can be presented as a separate discipline; otherwise this direction can be called special media education. It can also be organized in institutions of additional education, and in this case it will be an optional course. In addition, media education can be implemented directly at school by including it in the curriculum of some school disciplines. In this case, we are talking about integrated media education [5].

In order to increase the effectiveness of lessons at the initial stage of learning science disciplines, teachers should introduce elements of media education and media creativity into lesson plans in order to establish students' sustained interest in these subjects throughout their education. Media materials can be used at the very beginning of a lesson, at the goal-setting stage, as an integrating objective. Media materials can also be used at the lessons of learning new knowledge, in the form of video fragments, fragments of fiction and popular science films, developmental programs and others. It is advisable to gradually introduce creative differentiated homework in the form of media texts,

video clips, presentations into the general teaching practice. As for the introduction of media education in the form of elective classes, this option is possible, if the plan for such classes is closely linked to the curriculum for the relevant disciplines. It is also worth recommending to school administrators that in order to effectively and efficiently integrate media education into the teaching process, it is necessary to provide support to the teaching staff in the form of training courses, recommendations on relevant educational literature.

To summarize, we can say that the use of media technologies and media education opens up great opportunities for increasing students' interest in learning a particular subject. We have determined that in order to increase motivation to study science disciplines at an early stage, integrated media education should be introduced, as well as electives or clubs of this orientation, but closely related to the study plan of a particular discipline.

References:

1. Andreeva, N.D. Problems, disadvantages and advantages of natural science education of Russian schoolchildren / N.D. Andreeva // *Izvestiya DGPU – Psychological and pedagogical sciences*, 2014. – pp. 92-94
2. Andresen, Bent B. Multimedia in education: a specialized training course / Bent B. Andresen, Katya van den Brink. – 2nd ed., ispr. and add. – Moscow: Bustard, 2007. – 221 p.
3. Bondarenko, E.A. Media education: prospects for integration into the modern educational process / E.A. Bondarenko // *Integration of media education in a modern school environment. Collection of scientific papers of the I All-Russian scientific and practical conference with international participation.* – Moscow; Berlin: Direct Media, 2020. – pp. 15-19
4. Krapivenko, A.V. Multimedia technologies and perception of sensations: a textbook / A.V. Krapivenko. – M.: BINOM. Laboratory of Knowledge, 2009. – 271 p.
5. Zhurin, A.A. Integration of media education with the chemistry course of secondary school / A.A. Zhurin. – M.: Moscow State Regional University, 2004. – 41 p.

EDUCATIONAL MOTIVATION OF HIGH SCHOOL STUDENTS IN THE CONDITIONS OF DISTANCE LEARNING

Darya Volovicheva

*Student
of Pedagogical Institute,
Belgorod State National Research University,
Russia, Belgorod*

Alexander Markov

*Scientific Supervisor,
Senior lecturer foreign languages department,
Belgorod State National Research University,
Russia, Belgorod*

УЧЕБНАЯ МОТИВАЦИЯ ШКОЛЬНИКОВ В УСЛОВИЯХ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ

Воловичева Дарья Владимировна

*студент педагогического института,
Белгородский государственный национальный
исследовательский университет,
РФ, г. Белгород*

Марков Александр Владимирович

*научный руководитель, старший преподаватель
кафедры иностранных языков,
Белгородский государственный национальный
исследовательский университет,
РФ, г. Белгород*

Abstract. This article is dedicated to studying the impact of distance learning technologies on the educational motivation of high school students. It examines various authors' approaches to researching the issue of motivation and the specifics of its formation in online education. The work was also carried out to identify the dominant educational motive among a group of schoolchildren and their attitude to distance learning.

Аннотация. Данная статья посвящена изучению влияния дистанционных технологий на учебную мотивацию старшеклассников. В ней рассмотрены подходы разных авторов к исследованию проблемы мотивации и особенностей её формирования в онлайн-обучении. Также была проведена работа по выявлению доминирующего учебного мотива у группы школьников и их отношению к дистанционному обучению.

Keywords: educational motivation, distance learning, motives, high school students, education.

Ключевые слова: учебная мотивация, дистанционное обучение, мотивы, старшеклассники, образование.

According to psychological research, 80% of success in learning is achieved due to high motivation (V.I. Myasishchev). A.K. Markova, who studies the psychology of learning and its motivation, associates this concept with the student's orientation to various aspects of learning activity [3]. Two types of learning motives prevail in learning: cognitive and social. Cognitive motives of learning include learning new things, the desire for independent acquisition of knowledge, interest in additional learning material, self-development in the process of learning. A.K. Markova attributes social

motives to the realization of the importance of learning, the desire for success, respect from teachers, parents, peers, the desire to interact with other people during the educational process. The studies of Russian scientists V.V. Davydov, D.B. Elkonin and I.Y. Galperin confirmed that the teacher has the main role in the formation of cognitive interests of schoolchildren. The teacher must motivate students to succeed, give them confidence in their actions, teach self-criticism, show that the lesson can be interesting and useful. A modern teacher needs to develop independence in children, as practice shows that the main goals of the lesson are achieved more effectively if they are formulated by pupils themselves, because they are interested in the result.

Due to the peculiarities of distance learning, students have to make more effort to organize their school day independently. This requires increased motivation from pupils, as it is quite easy to abandon the learning process in online classes without constant teacher's supervision. O.V. Kononykhina states that in successful distance learning students' intrinsic motivation dominates over extrinsic motivation, and thus "...plays a more important role..." [2].

Distance learning has an ambiguous effect on pupils' intrinsic motivation. On the one hand, more free time allows pupils to perform tasks at a convenient time and at a usual pace. On the other hand, constantly changing conditions require from them responsibility, self-control, and increased efficiency. A.A. Andreev, for example, states that distance learning implies predominantly independent learning of new material [1]. However, not all schoolchildren are ready for such strict self-control, which leads to serious problems. For example, high school students, for lack of proper motivation, may fail to prepare for exams. For this reason, in the conditions of online classes, the role of self-education motive in students' activities increases, and the teacher's work on creating the necessary conditions for students plays an important role.

We analyzed the attitudes of high school students towards distance learning. To the question "What has changed in your attitude to distance learning in the process of studying?". 42% of surveyed pupils answered "I became more loyal to study", "more laziness appeared", "sometimes I do not fulfill teachers' tasks", "it is difficult to study", "it is boring" and "the quality of learning decreased". It should be noted that the majority of respondents who noted changes in their attitude to distance learning have decreased motivation. Schoolchildren were also dissatisfied with the following problems: "a lot of tasks", "little information", "poor communication with the teacher", "insufficient explanations", "uninteresting tasks". Fifty-eight percent of surveyed pupils had problems in organizing independent work. A sufficiently large number of pupils who found it difficult to cope with their learning problems on their own may also affect the general level of motivation. We also managed to identify the leading motives of surveyed pupils. The majority of senior pupils (40%) have a dominant positional motive. In 21% of the respondents the learning motive prevails. External, game and evaluative motives were revealed in 14%, 12% and 13% of the surveyed high school students respectively. It can be concluded that the problems of online learning are primarily associated with low and reduced levels of motivation, as well as the predominance of social motivation factors over cognitive ones.

In conclusion, students' learning motivation is a complex psychological and pedagogical phenomenon, which is an urgent problem in the conditions of distance learning. The main task of a teacher at an online class is to use such methods and forms of work that allow to form independence, discipline, and develop the skill of self-control in schoolchildren. A positive attitude to learning affects its success, which means that learning activities should take place in a comfortable psychological environment and arouse the interest of young men. The main theoretical provisions were confirmed in the empirical part of our study, so we can conclude that a rationally organized educational process in the conditions of distance learning is able to attract students to active cognitive activity and form a positive motivation.

References:

1. Andreev, A.A. Electronic library MGPPU [Electronic resource] – Mode of access: https://psychlib.ru/resource/pdf/studwork/AndreyevAA_2022/AndreyevAA_5.pdf#page=1.

2. Kononykhina, O.V. Motivation of students in distance learning [Electronic resource] – Mode of access: <https://cyberleninka.ru/article/n/motivatsiya-studentov-pri-distantsionnom-obucheniiviewer>.
3. Markova, A.K. Formation of learning motivation at school age: Manual for teacher / A.K. Markova. – M.: Prosveshchenie, 1983. – 96 p.
4. Pavlyuk, M.A. The relationship between the success of learning of high school students and the direction of motivation to learning [Electronic resource] – Mode of access: <https://cyberleninka.ru/article/n/vzaimosvyaz-uspeshnosti-obucheniya-starsheklassnikov-i-napravlennosti-motivatsii-k-obuchenyuvviewer>.
5. Polat, E.S. Polat, Pedagogical technologies of distance learning: a textbook for universities / E.S. Polat. [Electronic resource] – Mode of access: <https://www.uraibcode/518642>.

RUBRIC

«PHILOLOGY»

SIGNS OF IRONIC IDIOSTYLE IN THE STORIES
OF NADIN ALEXANDROVNA TEFFI

Anna Korobova

*Student,
Belgorod State National Research University,
Russia, Belgorod*

Elena Ogneva

*Scientific supervisor,
Ph.D., Assoc.,
Belgorod State National Research University,
Russia, Belgorod*

Abstract. This article is dedicated to the linguistic analysis of humorous stories by N. Teffi. The aim of the article is to identify the linguistic means in Teffi's humorous stories through which ironic expression, primarily the features of idiolect style, are conveyed. The article reveals multi-level language units, the collective combination of which with various stylistic devices leads to achieving maximum comedic effect. The conclusions in the article suggest that the leading expressive coloration of the text and features of idiolect style in Teffi's humorous stories are created through linguistic means that can be divided into two groups: pun and non-pun means of expressing ironic expression.

Keywords: idiolect style, expressiveness, satire, irony, Teffi.

Idiolect style (individual style) is a system of substantive and formal linguistic characteristics inherent in the works of a particular author, making the author's way of linguistic expression unique [Ashimova, 1]. Among the characteristics of Teffi's individual style, philologists and discerning readers include: simplicity and elegance of phrases; light and effortless thoughts at first glance, striking with depth and originality upon closer reading. In Nadia Teffi's texts, there are no stylistic seams: the intricate connection of sentences, paragraphs, dialogical remarks underscores the writer's broad outlook, observant nature, and creative mastery.

Many researchers claim that Teffi's humorous stories predominantly carry an ironic expressive coloration [Berestok, 281]. Irony in such stories is perceived in an organic union of diverse linguistic means. Often it carries a shade of light sadness and empathy. «Irony has value and meaning if it is accompanied by compassion; otherwise, it becomes cold and destructive cynicism, which is always right like an unconditional instinct» [Bochkaryova, 11]. Thus, Teffi's irony almost never reaches sarcasm, closely bordering on harmless satire that reflects society's strange and pathological psychology. Nadia Teffi's irony becomes a means of establishing contact with the reader, a way of thinking; it acquires a tragi-comic witty character.

Discovering witty humorous expressions in Teffi's humorous works is not difficult. Here are some expressions that are most characteristic of the writer's idiolect style: «I am amazingly lucky! If my rings were not sold out, I would deliberately throw one of them into the water for a test, and if we still caught fish and were given that fish to eat, I would definitely find my thrown ring in it. In a word – Polycrates' happiness» [Teffi 1923:115]; «People! Get ready! The labors of many generations are coming to an end! The joint-stock company «Mr. Jeb and Company» announces that on December 25th of this year, for the first time ever, a crab will snap its claws and fulfill the hottest desire of each

of the hundred people (1%). Get ready!» [Teffi 2011:310]; «She was given three days to prepare for the geography exam. She spent two of them trying on a new corset with a real tablet. In the evening of the third day, she sat down to study» [Teffi 2011:157].

Teffi skillfully conveys characters' actions using subtle innuendos and satirical hints. Without being malicious or accusatory, they evoke sympathy from readers. For example, in Teffi's story «Happiness», with the phrase: «When we returned home, it turned out that our janitor had already dragged all our furniture to his place – no one expected us to come back», the reader feels the tragic nature of the lives of intellectuals subjected to Bolshevik terror.

All the linguistic means through which ironic expression is conveyed in Teffi's works can be conditionally differentiated into non-pun and pun [Voronichev, 57]. Bright examples of non-pun expressive means in N. Teffi's stories include: ironic paradox, ironic metaphor, ironic metonymy, ironic synecdoche, ironic periphrasis, ironic comparison. Let us provide some examples.

In order to convey the speech of uneducated and pseudo-erudite personalities, Teffi uses an ironic paradox:

- And you are also good! Delighted to be riding with a Frenchman in a car!
- And were you not happy that you were being driven by a German aviator? Oh, you!
- And how did you not guess?
- And why didn't you guess? You found a Frenchman too!

And for a long time, they bitterly reproached each other [Teffi 2011:291].

Close to the ironic paradox is the ironic oxymoron in the story «Two Willies»: «It was precisely in this respect that poor-rich Willie Brown was unlucky» [Teffi 2011:203].

Particular interest is drawn to Teffi's ironic metaphor. For example, in the story «When the Crab Whistled», the writer, sensing the psychology of a child, unusually and even strangely compares toys to «the horror of neglect»: «The horses stood with their tails unbraided, the wind-up soldier's spring remained unbroken, the squeaker sat in its place inside the rabbit – in short, neglect was everywhere».

Ironic comparisons are often associated with animal images. For example, in the book «My Chronicle. Memories», we notice: «The commissar wilted, became sentimental and ordered me to convey that he would remain silent as a fish on ice» [Teffi 2002:115]; «They went out to the entrance. The dark one ahead, stumbling and fussing, followed by Kotomko, like a submissive and curly ram» – story «Concert»

In order to enliven speech, introduce additional connotative and semantic nuances, enhance the figurative meaning of linguistic means, Teffi reinterprets phraseological units. For example, in the story «Concert», we find the following expression: «...His head was empty, his ears were ringing, and his heart was nauseous» [Teffi 2002:98]. The original form «heart aches» means – to feel anxious. Teffi replaces the stylistically neutral «ache» with the stylistically expressive «nauseous».

Teffi had an ambiguous attitude towards wordplay, as she believed it did not fit into the context of her subtle irony. Therefore, pun language means are significantly outnumbered by non-pun ones. The most common means of expressing phonetic-semantic puns is paronomasia (usual): «Grisha was increasingly indignant with mustachioed Varvara».

- When she knocks on my door in the morning with her elbows, my nerves are upset all day.
- Ha-ha! – Vasya squealed. – With her elbows"! He means – with her palms" (book «June»).

Occasional paronomasias formed by interword overlapping can serve as leading humorous words in the text. For example, in Teffi's story «Happiness», occasional paronomasias: «kontratsivurilitivilen» «kotsrivutsiliritsinir», «kostrivutsilir» – appear in the context of an ironic parody of pseudo-terms used by an uneducated NKVD employee during the interrogation of a Petersburg intellectual lady [Teffi 1923:115].

Creating ironic portraits of her characters, Teffi actively used «background» language means – colloquial words and outdated grammatical – orthoepic variants preserved in spoken language [Voronichev, 62]. For example, in the story «Worn Out», we observe: «The other day I say to her: 'Go open the door, Dunyasha,' – affectionately, like kindly. So she snorts at me: 'I'm not your doorman, open it yourself!' And I drank everything there. When it comes to opening doors, I say to her, you're

not a doorman, but when it comes to kissing the janitor on the stairs, that's when you're all a doorman...» [Teffi 2011:18]. Or in the story «Penitent», we encounter:

- Guilty, nanny! Congratulations on confessing.
- «Congratulations! » Do people congratulate nowadays? Nowadays they tend to offend and reproach. The other day their homemade liqueur spilled [Teffi 2011:26].

Thus, the soft and graceful irony of Taffy as the leading expressive hue of humorous stories and the main hallmark of Taffy's idiostyle is created by combining various linguistic means, which can be conventionally divided into groups: humor-forming (pun and non-pun) and background.

References:

1. Ashimova, A.F., Idiostyle as a manifestation of the author's linguistic personality on the example of the novel "Doctor Zhivago" / A.F. Ashimova // "Vestnik of Minin University". – 2013. – № 3. – С. 1
2. Berestok S.V. Means of expressing evaluative meanings in the artistic speech of Taffy (Nadezhda Aleksandrovna Lokhvitskaya) // Mosk. ped. un-un. – M.: 2002. – 281 c.
3. Bondarenko O.V. Publishing fate of N.A. Taffy's stories in the USSR in the 1920s // Philological Sciences. Voprosy teorii i praktika. № 12 (54). 2015. С. 46-50.
4. Bochkareva E.V. Comic in the artistic world of N.A. Taffy. Avtoref.k.philol.n. Ulyanovsk: Ulyanovsk State Pedagogical University named after I.N. Ulyanov.I.N. Ulyanov, 2009. 22 c.
5. Voronichev O.E. Means of ironic expression in the stories of N.A. Taffy (to the 150th anniversary of his birth) // Russian language in school. 2022. T. 83, No 3. С. 53-64. [Electronic resource] <http://doi.org/10.30515/0131-6141-2021-83-3-53-64> Date of last access 21.04.2024.
6. Denisova E.A. Children's perception of the "beautiful" and "ugly" in Teffi's stories // Suzhetologiya i zuzhetografiya. 2016. № 1. С. 141-147.
7. Molotkov, A.I. Fundamentals of phraseology: a monograph / A.I. Molotkov – L.: Izd-vo Nauka, 1977. – 284 c.
8. Teffi Humorous stories. Book 1 / Taffy; St. Petersburg, 2002. – 157 c.
9. Teffi N.A. Collected Works: In 5 vol.T. 1: Humorous stories. Moscow: Book Club Knigovek, 2011. 480 c.
10. Teffi N.A. Collected Works: In 5 vol.T. 5: Humorous stories. Moscow: Book Club Knigovek, 2011. 400 c
11. Phraseological dictionary of the Russian language / comp.L.A. Volkova et al; edited and edited by A.I. Molotkov, 6th edition.M., 2001. – 464 c.

RUBRIC
«ECONOMICS»

ANALYSIS OF THE EFFECTIVENESS OF THE OIL ECONOMY

Il'vira Muginova

*Undergraduate student,
Almetyevsk State Oil Institute -
Higher School of Petroleum,
Russia, Almetyevsk*

Gulnisa Gubaidullina

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor of the Department of Foreign Languages
Almetyevsk State Oil Institute,
Higher School of Petroleum,
Russia, Almetyevsk*

Abstract. This study focuses on analyzing the efficiency of the oil economy, a critical sector in the global economy. The research delves into various factors affecting the efficiency of oil production, distribution, and consumption. It examines how price fluctuations, technological advancements, government policies, and environmental concerns impact the overall efficiency of the oil economy.

Furthermore, the research evaluates different methodologies used to measure the efficiency of the oil sector, such as productivity analysis, cost-benefit analysis, and energy efficiency metrics. It also discusses the importance of considering social, economic, and environmental implications when assessing the efficiency of the oil economy.

Through a comprehensive review of literature and empirical data, this study aims to provide valuable insights into enhancing the efficiency of the oil economy while addressing challenges and opportunities for sustainable development. The findings of this research can serve as a basis for policymakers, industry stakeholders, and researchers to make informed decisions and implement effective strategies to optimize the performance of the oil economy in a rapidly changing global landscape.

Keywords: Oil and gas complex, company efficiency, factors.

The oil and gas complex is a set of industries for the production, transportation, processing of oil and gas, as well as for the distribution and marketing of their processed products.

The efficiency of the oil complex is based on the balance of interests of government authorities, enterprises and companies included in the structure of the complex and consumers of the complex's products (other sectors of the economy and the population). The use of tools for a comprehensive assessment of the effectiveness of the functioning of the oil complex will ensure the achievement of the following goals: creating economic conditions for the development of the complex itself, other industries, consumers of oil complex products, improving the quality of life of the population.

This article aims to explore various factors that contribute to the effectiveness of the oil industry, including production levels, technological advancements, market dynamics, and environmental considerations.

1. Production Levels:

One key indicator of the oil economy's efficiency is production levels. Higher production volumes generally translate into increased revenue and greater economic stability for oil-producing nations. Efficient oil economies adopt strategies to optimize production, such as leveraging advanced

extraction techniques, investing in infrastructure, and maximizing recovery rates from existing oil fields. Additionally, maintaining a stable production rate helps meet global energy demands, contributing to overall market stability.

2. Technological Advancements:

Technological advancements play a vital role in enhancing the efficiency of the oil industry. Innovations in drilling techniques, reservoir characterization, and production processes enable companies to extract oil and gas more effectively. The development of advanced seismic imaging technologies, data analytics, and automation further aids in reducing costs, avoiding operational inefficiencies, and optimizing resource allocation.

3. Market Dynamics:

The oil industry operates within a complex market environment that heavily influences its efficiency. Factors such as oil prices, supply and demand dynamics, geopolitical events, and regulatory frameworks significantly impact the profitability and competitiveness of oil-producing nations. Efficient oil economies closely monitor these market dynamics and adapt strategies accordingly. Diversifying export destinations, establishing stable long-term contracts, and actively participating in global energy markets are some strategies employed to maximize economic benefits.

4. Environmental Considerations:

As the world increasingly focuses on sustainable development, environmental considerations play an increasingly crucial role in evaluating the efficiency of the oil economy. Effective oil-producing nations demonstrate a commitment to responsible resource extraction, minimizing ecological impact. Implementing strict environmental regulations, investing in renewable energy research and development, and pursuing carbon capture and storage initiatives are some measures undertaken to address environmental concerns and ensure long-term sustainability.

Large, well-managed companies increase the competitiveness of Russia, like any country, in the structure of the international division of labor. The consolidation of ownership and the creation of strategic alliances make it possible to optimize the technological scheme of the business, accumulate and attract large investments in field development projects (especially in new regions), and also more effectively influence the global environment. In addition, large corporations place their shares on international financial markets, so they are interested in creating a favorable image in order to increase their capitalization, and this implies transparency of financial flows, the use of modern technologies, and social partnership [1, p. 36].

The main factors influencing this sector of the world economy are:

1. Processes of globalization of the world economy, which affect not only the industrial sector, but also political and social life (including the social sphere), environmental protection and industrial safety. Currently, an information and economic space is being formed, which has a significant impact on the international system of division of labor. It is united and within its framework competition is intensifying in world markets, including fuel and energy markets. Problems of ecology and environmental protection. The globalized world economy has only exacerbated the negative pressure on nature and people. This happens even though a huge number of so-called “protective” technologies have appeared.

2. The need for the development and improvement of energy-saving technologies, as well as the trend of the global economy towards more efficient use of resources. This problem has recently become increasingly widespread. When the demand for petroleum products is not regulated, then the cost of oil production and its preparation increases.

3. Non-renewability and exhaustibility of oil. Experts and specialists are trying to understand what kind of resource of this type of hydrocarbon humanity has, and how its geographical distribution will develop. This data is necessary for analysts who, based on needs, including forecasts, assess the prospects of the global hydrocarbon market. These data, coupled with environmental issues and financial and economic aspects, have a significant impact on the development of alternative energy technologies.

Currently, statistics on oil exports from Russia are published by the Federal State Statistics Service, the Federal Customs Service of Russia, and the Central Dispatch Directorate of the Fuel and

Energy Complex of Russia. Data on the volume of crude oil supplies from all three sources differ, which is due to the definition of the concept of export: the total volume of products exported from Russia or the volume that is registered as export without taking into account temporary export for processing. Supplies within the Customs Union of Russia, Belarus and Kazakhstan and re-exports through the ports of neighboring states are taken into account differently [2, p. 122].

Conclusion

Analyzing the efficiency of the oil economy involves assessing various interconnected factors, such as production levels, technological advancements, market dynamics, and environmental considerations. Oil-producing nations that exhibit high levels of efficiency are better equipped to navigate global challenges, capitalize on market opportunities, and ensure sustainable economic growth. By prioritizing efficiency and adopting innovative strategies, the oil industry can continue to contribute significantly to global energy needs while minimizing its ecological footprint.

References:

1. Afanasyev, V.Ya. The oil and gas complex. Production, economics, management // Moscow: Ekonomika. 2018. p. 36
2. Sukharev, O.S. Innovations in economics and industry // Moscow: Higher School, 2019. p. 122

ҚАЗАҚ ТІЛІНДЕ МАҚАЛАЛАР

БӨЛІМ

«МЕДИЦИНА ЖӘНЕ ФАРМАКОЛОГИЯ»

АСҚАЗАН АУРУЛАРЫНДА ҚОЛДАНЫЛАТЫН ҚАТТЫ КАПСУЛАЛАРДЫ ШЫҒАРАТЫН ӨНДІРІСТІ ЖОБАЛАУ

Чанай Нұршат Қазыбекұлы

*Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы студенті,
ҚР, Шымкент*

Арыстанбаев Құттыбек Есенгелдіұлы

*Ғылыми жетекшісі
ФӨТ каф. меңгерушісі, т.ғ.к., қау-н профессор,
Оңтүстік Қазақстан Медицина Академиясы,
ҚР, Шымкент*

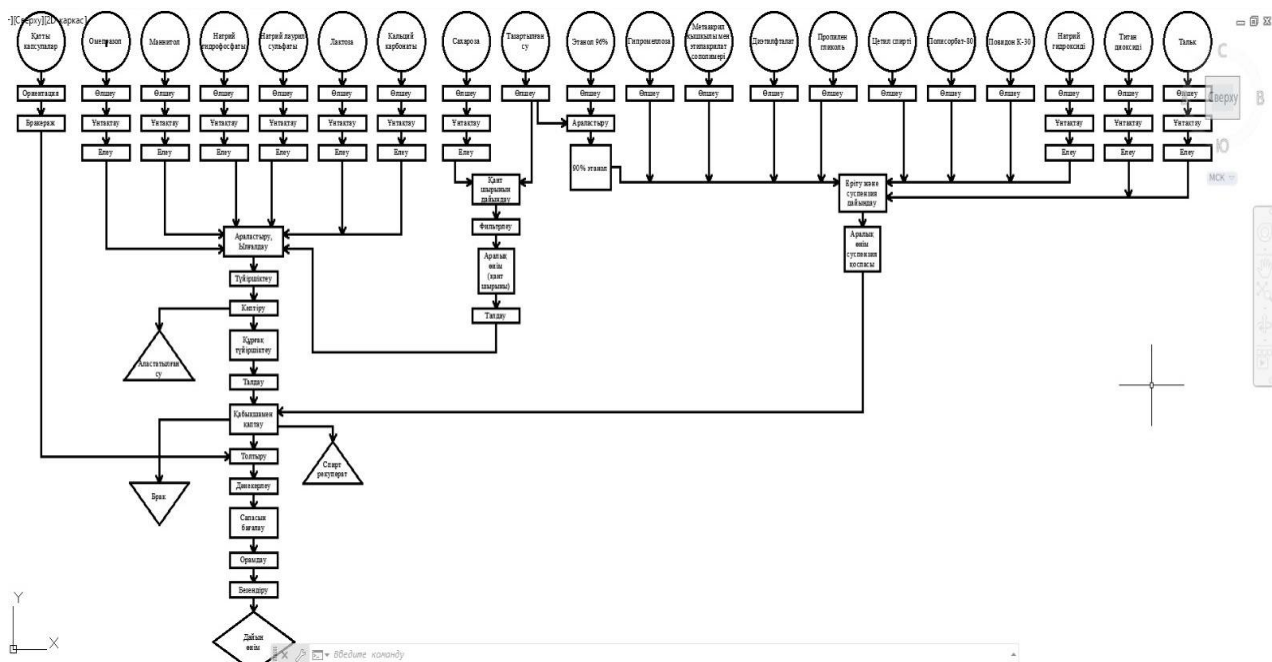
Аннотация. Мақалада асқазан ауруларна қарсы қолданылатын қатты капсулаларды шығаратын өндіріс туралы жазылған. Қазіргі таңда адамдардың тұрмыс салты өзгеруінің әсерінен олардың күнделікті тұтынатын тамақ рационы да өзгеріп жатыр. Көбінесе құнарлы тағамдардың орнына жылдам дайындалатын көше тағамдарын тұтынуға тура келеді немесе күнделікті тамақ тұтыну мерзімі бұзылады. Осының әсерінен асқазан жарасы, гастрит, он екі елі ішектің жаралары қазіргі таңда өршіп тұр. Одан бөлек отандық өндірісте асқазан ауруларына қарсы ДДТ өндірісі отандық фармацевтикалық индустрияны толық қамтымағандықтан шетелдік өнімдерді тұтынамыз. Бұл жоба осы мәселелерді шешудің бір жолы деп есептеуге болады. Жоба тақырыбы қазіргі таңда өзектілікке ие. Құрамында әсер етуші зат омепразол болатын, қатты капсула өндірісінің тиімді жолы және технологиялық сызбасы көрсетілген.

Кілт сөздер: Омепразол, түйіршіктер, пленкалы қабықша, асқазан жарасы.

Кіріспе. Асқазан ауруларын емдеу қолданылып жатқан әдістерді үнемі жетілдіру талап ететін күрделі медициналық проблема болып табылады. Соңғы онжылдықтарда қатты капсулалар дәрілік заттарды асқазан-ішек жолына жеткізудің маңызды әдістерінің біріне айналды. Дәл дозалауды, қолданудың қарапайымдылығын және белсенді ингредиенттердің жоғары биожетімділігін қамтамасыз етеді. Бұл мақалада қатты капсула өндірісін жобалаудың негізгі аспектілері, сондай-ақ оларды асқазан ауруларында қолдану қарастырылады. Осыған байланысты ҚР фармацевтикалық нарығын зерттеу, талдау қатты капсулалар бойынша біз ҚР ДЗ мемлекеттік тізілімі бойынша қатты капсулалар нарығына шолу жасауды мақсат етіп қойдық.

Негізгі бөлім. Қатты капсулалар екі цилиндрлі бөліктен тұрады: жартылай сфералы негіздегі денеден және дәл сол өлшемдегі бірақ қысқа қақпақшадағ тұрады. Қабықшаның ішкі диаметрі негізгі дененің сыртқы диаметрімен шамалас. Қаттылыққа ие болу және қалыптау технологиялық циклінен кейін екі бөлікті дәнекерлегенде толтыруға арналған стандартты контейнер пайда болады. [1]

Өндірісте омепазол, маннитол, натрий гидрофосфаты, кальций карбонаты, натрий лаурил сульфаты, лактоза қант шырынымен араластыру арқылы түйіршіктер алынады. Технологиялық процестер кезінде түзілген түйіршіктерді пленкалы қабықшамен қаптауға арналған суспензиялы ерітінді дайындалады. Метаакрил қышқылы мен этил акрилат 1:1 сополимері, гипромеллоза, диэтилфталат, пропиленгликоль, цетил спирті, натрий гидроксиді, тальк, титан диоксиді қоспасын 1:3 қатынасында 90% этанолда еріту арқылы пленкалы қабықша түзетін суспензиялы ерітінді дайындалады. Дайын болған түйіршіктерді пленкалы қабықпен қаптап, артық этанолдан аластатамыз. Төменде 1-суретте өндірістің технологиялық сызбасы көрсетілген.[2]

Сурет 1. Өндірістің технологиялық сызбасы

Әсер етуші заты омепазол болатын қатты капсулалар негізінен пленкалы қабықшамен оралған пеллеттермен толтырылатын. Бұл өндіріс пеллет дайындаудың орнына ұнтақты массадан түйіршіктер жасау арқылы дайындалады. Түйіршіктер дайындау технологиясы пеллеттер дайындау технологиясынан технологиялық жағынан тиімді болып келеді. [3]

Қорытынды. Қорыта келе бұл өндіріс Қазақстан Республикасының фармацевтикалық нарығына асақазан ауруларына қарсы қолданылатын қатты капсула өндірісінің тиімді жобасы болып есептеледі. Және болашақта шет нарықтан емес, отандық нарықта дайындалған қатты капсулалармен қамтамасыз етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Сағындықова Б.А. Дәрілердің өндірістік технологиясы: оқулық
2. Электронный ресурс <https://ppt-online.org/906560>
3. Электронный ресурс <https://present5.com/kapsulalar-1-%D3%99r-t%D2%AFrlim%D3%A9lsherdeg-i-d%D3%99rilik-zattardy-salu%D2%93a/>

БӨЛІМ

«ПЕДАГОГИКА»

ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНА АРНАЛҒАН
ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАР

Мухаметжанова Айгуль Олжабаевна

Бастауышта оқытудың педагогикасы

мен әдістемесі кафедрасының қауымдастырылған профессоры,

педагогика ғылымының кандидаты,

Академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университетінің,

Қазақстан, Қарағанды

Шаймерденова Серикгул Айбековна

магистранты,

Академик Е.А.Бөкетов атындағы

Қарағанды университетінің,

Қазақстан, Қарағанды

Аннотация. Мақалада әр мұғалімнің сабаққа белсене қатысуы, оның ой-өрісін дамытуға бағытталған тиімді жаңа технологияларды қолдануы сабақтың тиімділігін арттырады деген қорытынды жасалған. Мұғалімдердің жаңа материалды түсіндіру, сабақтың басқа бөлімдерінде бейнематериалдар мен ойындар арқылы мадақтау, қызығушылықтарын арттыру әдіс-тәсілдері тиімді болады деп есептейді. Қорытындылай келе, оқушылардың ізденімпаздық және шығармашылық ойлау мәселелерін шешу үшін осы жаңа технологияларды қолданатын әртүрлі ойын әрекеттері балалардың оқытылатын пәнге деген қызығушылығын қолдап, арттырады деген қорытындыға келдік.

Негізгі тірек сөздер: технология, Эдьютейнмент технологиясы, Білім беру, ойын-сауық арқылы оқыту, заманауи мультимедиялық технологиялар, бастауыш мектеп

Қазіргі заманғы педагогикалық жаңа технологиялар дегеніміз не? Ол үшін ең алдымен «Технология», «Техника» терминдерінің мағынасына тоқталайын. «Технология» сөзі гректің «techne» сөзінен шыққан -өнер, шебер және «logos» – ғылым, ілім. Нақтырақ айтқанда «Технология» – қолөнер туралы ғылым болып табылады. Педагогикалық технология – кешенді үдеріс. Ол өз құрамына адамдарды, идеяларды, құрал-жабдықтарды, сонымен бірге жоспарлау, қамсыздандыру, бағалау және білім меңгерудің барша қырлары жөніндегі проблемалардың шешімін басқаруды қамтиды.

Оқушылардың танымдық және шығармашылық әрекетін жүзеге асырылуы үшін оқу үдерісінде заманауи білім беру технологиялары қолданылады, жаңа технологиялар білім сапасын арттыруға мүмкіндік туғызып, үй тапсырмасына берілген уақытты қысқарту арқылы оқу уақытын тиімді пайдалану болып табылады. Жаңа технологиялар балаға оқу қызметінің субъектісі ретінде қарап, шығармашылық қызығушылықтары негізінде білімге құндылық бағдарын қалыптастыра отырып, танымдық және рухани қажеттіліктерін қанағаттандыруды және жан-жақты дамыған, шығармашыл жеке тұлғасын қалыптастыруды көздейді.

Жалпы орта білім берудің мақсаты – алған білімдерінің негізінде еркін баяндалатын, өзін таныта, дамыта білетін, қазіргі заманға бейімделіп, өз бетінше дұрыс шешім қабылдай алатын тұлғаны қалыптастыру болып табылады.

Жалпы ғылымда «Education» – оқыту және «Entertainment» – ойын-сауық деген екі сөздің бірігуінен жасалған. Бүгінгі таңда бұл технология шетел мектептерінде бірнеше жылдар бойы қолданылып келеді. Сондай-ақ ол бизнес-технология көзі болып саналады және коммерциялық компанияларға жас мамандарды тарту мақсатында білім беру жобаларының танымал форматына айналып үлгерді. Ал, білім процесінде эдьютейнмент технологиясын пайдалану арқылы бастауыш сынып оқушыларының танымдық қызығушылығын қалыптастыруға болады. Бұл тұжырымдама бір жағынан «ойын-сауық арқылы оқыту» дегенді білдіреді және ойын тәжірибесін дәстүрлі оқыту форматтарына енгізуді қамтиды. Бұл әдіс екі негізгі тапсырманы орындайды:

1. оқушылардың қызығушылығы мен белсенділігін сақтауға көмектеседі;
 2. ойын тікелей тәжірибе жасауға және сөйлеуді дамытуға мүмкіндік береді;
- Сөйлеу дағдыларын үйрету тікелей оқу процесінде жүзеге асады.

Білім беру – мектеп оқушыларына білім беру жүйесінде ойын-сауық (ойын) арқылы білім алуды көздейтін жаңа сөз. «Edutainment» ұғымын бір сөзге біріктірілген екі сөзден тұрады деп есептеуге болады.

1. Білім
2. Ойын-сауық

Бұл тұжырымдама «ойын-сауық арқылы оқыту» дегенді білдіреді. Оқушылар үшін ойын тәжірибесін дәстүрлі оқыту форматтарына енгізуді қамтиды.

«Палм-Бич университетінің профессоры Шарон де Вари бұл технологияға келесідей анықтама береді. «Бұл ақпаратты, мультимедиялық өнімдерді, психологиялық-педагогикалық әдістер мен әдістерді таңдау тұрғысынан оқу мен ойын-сауық арасындағы тиімді тепе-теңдік [1] деген пікір ұсынады. Дәл осы құрамдас білім беру технологиясын басқалардан, атап айтқанда ойын технологиясынан ерекшелендіреді. Бұл технология бастауыш мектептерде ағылшын тілін оқыту тәжірибесінде жетекші орын алады.

Білім беру технологиясының дәстүрлі оқытудан айырмашылығы – бұл жерде субъект – оқу процесінің белсенді қатысушысы болып табылуы. Сондықтан, белсенді субъект пен ақпаратты-сауықтық объектінің өзара әрекеті арқылы біз сол білім беруді, яғни білімді, жеке тәжірибені, эмоцияларды игереміз. Алайда «Білім беру технологиясы қазіргі заманғы шындықта, негізінен дәстүрлі және «қызықсыз» білім беру жүйесіне балама ретінде айтарлықтай танымал болғанымен, оны кейбір теоретиктер әлі күнге дейін ойын-сауық сабақтарында көрсетпейтіндіктен дәстүрлі жүйені алмастыратын технология ретінде қабылдамайды. Мысалы, Митчелл Ресник білім беру технологиясы көбінесе «оқу процесінің бос азаптары» үшін сыйақы ретінде пайдаланылады, сондықтан мұндай жолмен алынған білімді дұрыс тәжірибе деп санамайды» [2].

Ал, «Ресейдегі оқу-сауықтыру технологиясын зерттеуші санаулы ғалымдардың бірі, «Теориялар мен тәжірибелер» жобасын жасаушы Д.Перушев (Мәскеу) эдьютейнмент технологиясын былай деп атап көрсетеді: «Білім беру – алған білімді беру, сенімді дереккөздерден жаңа нәрсені үйрену мүмкіндігі әрі академиялық білімге балама. Ол кез келген жас тобымен жұмыс істейді және сәнге бейім [3] деп санайды екен.

Жалпы, «Edutainment» – білім беру мекемелерінің әлеуметтік-педагогикалық функцияларын өзгертуге елеулі әсер ететін білім алмасудың заманауи тәсілі. Бұл технология танымдық процесті бейресми жағдайда, қызықты және пайдалы ойын-сауық ретінде білім алумен ұштастыра жүзеге асыруды көздейді. Педагогикалық технологияның көптеген зерттеушілері бұл ерекше деп есептейді. Бұл педагогика, информатика және психология сияқты ғылымдардың белгілі бір симбиозы.

Білім беру технологиясының ерекшелігі дәстүрлі лекциялар, сабақтар, сабақтар, семинарлар мен шеберлік сабақтары жүйесіне ойын-сауықтың заманауи түрлерін енгізу болып табылады. Өйткені теледидар бағдарламаларынсыз, үстел үсті, компьютерлік және бейне ойындары, фильмдер, музыка, веб-сайттар, мультимедиялық бағдарламаларсыз қазіргі білім беруді елестету мүмкін емес. Білім беру технологиясы форматындағы сабақтар мен іс-шараларды кафеде, саябақта, мұражайда, кеңседе, галереяда, клубта өткізуге болады, онда

еркін жағдайда кез келген білім беру тақырыбы бойынша ақпарат алуға болады [4]. Отандық ғалымдар арасында да білімге (эдьютеймент технологиясына) қатысты ортақ пікір жоқ. Отандық дереккөздерде «білім беру» ұғымы соншалықты жиі кездеспейді. Дегенмен бұл технология біздің елде практикалық қызметте бірнеше жылдан бері қандай да бір жолмен қолданылып келеді. Ағартушылық лекцияларда тек жастар ғана емес, сонымен қатар аға буын өкілдері арасында танымал. Қазір біздің елде көпшілікке арналған дәрістер мен шеберлік сабақтары арқылы көптеген жаңа білімді алуға болады. Бұл стандартты және ресми білім беру форматын емес, ойын-сауық форматын таңдау арқылы әлдеқайда оңай. Түрік зерттеушісі Зухал Окан эдьютеймент технологиясының басты мақсаты – компьютердің көрнекі мүмкіндіктерін (жарқын графика мен дизайн) интерактивті педагогикамен үйлестіре отырып оқу қызықты процесс болатынына пайдаланушыны көрнекі түрде сендіру деп есептейді [5].

Демек, «edutainment» – ойын-сауыққа негізделген оқытудың ерекше түрі, ол оқу үдерісінен ләззат алумен және оқу процесіне тұрақты қызығушылықпен пәнге деген алғашқы қызығушылықты қалыптастыруға негізделген [6].

Қорытындылай келе, эдьютеймент технологиясы арқылы бастауыш сынып оқушыларын оқыту – тиімді. Бұл технологияны қолдану барысында білімнің қарапайым, түсінікті, қолжетімді және қызықты түрде берілгенін байқауға болады. Бұл технологияны пайдалану арқылы сіз өзіңіздің жаңа мамандығыңызға тез бейімделе аласыз. Жаңа мамандық игеруде іргелі білім алу күрделі болғандықтан, бұл жерде көмекке эдьютеймент технологиясы келеді. Осы технологияны пайдалану арқылы бұрыннан бар білімді нақты бекітуге болады. Бұл жерде оқушылар үшін ойын тәсілі, сабақтарды визуализациялау және қызықты әдістерді пайдалану ерекше маңызды.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Дьяконова О.О., Железнякова О.М. Сущность и содержание понятия «эдьютейнмент» в отечественной и зарубежной педагогической науке // Алмавест. 2013. № 2. С. 67-70.
2. Resnick, M. Edutainment? No thanks. I prefer playful learning / M. Resnick. – Associazione Civita, 2004. – Vol. 1, no. 1.-P. 2-4.
3. Перушев, Д. Уроки словообразования. – URL: <http://exam-ans.ru/voennoe/3752/index.html?page=19>.
4. Кобзева, Н.А. К вопросу о технологии увлекательного обучения иностранному языку / Н.А. Кобзева // Учен. зап. Таврич. нац. ун-та им. В.И. Вернадского. – 2012. – № 1, ч. 2. – Сер. Филология и социал. коммуникации. Т. 25 (64). – С. 280-283.
5. Nemes, J. Edutainment or Enter-tainment Education Possibilities of Didactic Games in Science Education / J. Nemes, J. Trna // The evolution of children play. – 24. ICCP Word Play Conference. -Brno, 2007. – Available at: http://www.iccp-play.org/documents/brno/nemes_trna.pdf.
6. Железнякова, О.М. Сущность и содержание понятия «эдьютейнмент» в отечественной и зарубежной педагогической науке / О.М. Железнякова, О.О. Дьяконова // Alma mater: Вестн. высш. шк. – 2013. -№ 2.- С. 67-70.

МӘДЕНИ-ТАРИХИ ДӘСТҮРЛЕР НЕГІЗІНДЕ БАСТАУЫШ МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Ахамбаева Жадра Тілеугабылқызы

*«Педагогика және бастауыш
оқыту әдістемесі» кафедрасының магистранты,
Академик Е.А.Бөкетов атындағы
Қарағанды университеті,
Қазақстан, Қарағанды*

Шаушекова Баян Қырықбайқызы

*Ph.D. пед. ғылымдар,
«Бастауыш оқытудың педагогикасы
мен әдістемесі» кафедрасының доценті,
Академик Е.А. атындағы Қарағанды университеті. Бөкетов,
Қазақстан, Қарағанды*

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ ШКОЛЬНИКОВ НА ОСНОВЕ КУЛЬТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИХ ТРАДИЦИЙ

Ахамбаева Жадра Тілеугабылқызы

*магистрант
кафедры педагогики
и методики начального обучения
Карагандинского университета
имени Академика Е.А.Бөкетов,
Казахстан, г. Караганда*

Шаушекова Баян Қырықбаевна

*канд. пед. наук, ассоциированный профессор
кафедры педагогики и методики начального обучения
Карагандинского университета
имени Академика Е.А. Бөкетов,
Казахстан, г. Караганда*

Аннотация. Мақала мәдени-тарихи дәстүрлер негізінде бастауыш сынып оқушыларының экологиялық сауаттылығын дамыту мәселесіне арналған. Мақалада оқушылардың қоршаған ортаға деген оң көзқарасын қалыптастыруға және экологиялық жауапты мінез-құлықты ынталандыруға мүмкіндік беретін қазақстандық және шетел ғалымдарының еңбектері қарастырылады.

Аннотация. Статья посвящена развитию экологической грамотности учащихся младших классов на основе культурно-исторических традиций. В статье рассматриваются работы казахстанских и зарубежных ученых, которые позволяют формировать у учащихся позитивное отношение к окружающей среде и поощряют экологически ответственное поведение.

2023-2024 оқу жылында Қазақстан Республикасының орта білім беру ұйымдарындағы оқу-тәрбие процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері туралы осы әдістемелік нұсқау хат қолданыстағы заңнаманы ұстануға, бастауыш, негізгі орта және жалпы орта білім берудің оқу бағдарламаларын іске асырудың бірыңғай тәсілдерін қалыптастыру мақсатында әзірленді.

Осы әдістемелік нұсқаулықтың негізгі ерекшеліктерінің біріне тоқтала кетсек: Экологиялық білім беру сапасын арттыру: экологиялық проблемаларды шешуде білім алушылардың практикалық дағдыларын дамытуға арналған зертханалық, зерттеу, жобалық жұмыстарды ұйымдастыру.^[1]

Қазіргі кезде қоғамның талабына сай әр адам білімнің қай саласынан болса да, сауатты болу керек. Біздің тіршілік ортамыз табиғат әлемі. Біз табиғатсыз өмір сүре алмаймыз. Күнделікті жасайтын іс-әрекетіміз, яғни демалуымыз, тамақтануымыз табиғатқа байланысты. Сол себепті әр адам экологиялық сауатты болуы маңызды. Экологиялық сауаттылықты жастайынан қалыптастыру керек. Себебі, адам өмірге келгенде тәрбиені отбасында алады. Кейін білімнің алғашқы сатысы бастауыш мектепке келеді. Білімнің фундаменті осы бастауыш сыныптан бастап қаланады. Үйді қалаған кезде бүкіл детальдың болуы маңызды сияқты, бастауыш мектепте де экологиялық сауаттылықтың қалыптасуы да өте маңызды.

Қазіргі уақытта осы орайда оқушылардың табиғатқа дұрыс қарым-қатынасын, олардың табиғатты сақтау, табиғатқа қамқорлық жасау дағдыларының қалыптастыру ерекшеліктерін зерттеген қазақстандық және шетел ғалымдары бар.

Соңғы жылдары шетел ғалымдарының экологиялық тәрбие мен оқыту мәселелерін зерттеуге көңіл бөлуі айтарлықтай артты. Н.М.Верзилин, А.Н.Захлебный, И.Д.Зверев, Б.Г.Иоганцен, В.С.Липицкий, И.С.Матрусов, А.П.Мамонтова, Л.П.Печко, В.А.Сухомлинский және т.б. еңбектері ерекше қызығушылық тудырады, оларда оқушыларға экологиялық тәрбие мен тәрбие берудің әртүрлі аспектілері қарастырылады.

Өз еліміздің экологиялық білімге баса назар аударып кеткен ғалымдарға келетін болсақ, Н.С.Сарыбеков, М.Н.Сарыбеков, Г.К.Ділімбетова, А.С.Бейсенова, Ж.Б.Чилдибаев, Ұ.Есназарова, Ж.Ж.Жатқанбаев және т.б. ғалымдардың еңбектерінде экологиялық білімнің теориялық негіздері ұсынылған.

Шетел ғалымдарына келетін болсақ, Джой А.Палмер, Экологиялық ойлау және зерттеу орталығының директоры өз кітабында экологиялық білім берудің қыр-сырын, 20 ғасырдың аяғында осы салада не болып жатқанын, 21 ғасырға өткен кездегі экологиялық білімнің басымдықтарын, сондай-ақ экологиялық білім беру прогресіне әсер еткен барлық жаһандық бастамалардың негізгі идеяларын қарастырған.^[2]

Л.Н.Ердаков еңбегінде мұғалімге бастауыш мектепке бейімделген экологиялық материал ұсынылады. Бұл дәлелдеуді қажет етпейтін қарапайым ережелер. Сабақтарды құру, материалды беру және иллюстрацияларды таңдау нұсқалары ұсынылады. Балада биоцентристік дүниетанымның негіздерін құру үшін қажетті экологиялық этиканың кейбір ережелері де осы жерде талқыланады. Осы еңбектің негізгі мазмұнына келетін болсақ:

1. Сезім мүшелері (көру, иіс, есту, дәм, ұстап сезу) арқылы табиғи заттармен қарым-қатынас жасау қабілетін қалыптастыру.

2. Қоршаған ортадағы табиғи заттарды, құбылыстарды, заңдылықтарды бақылау, зерттеу барысында есте сақтау, елестету, ойлау қабілеттерін дамыту.

3. Оқушылар қоршаған ортамен өзара әрекеттесу тәжірибесін жинақтайды, тұлғаның дамуын ынталандырады және білімді өз бетінше меңгеруге ұмтылады.

4. Табиғаттың алуан түрлілігі мен жануарлар мен өсімдіктер әлемі элементтерінің бірізділігі туралы түсініктерін қалыптастыру.^[3]

Миронова А.В. «Бастауыш мектепте қоршаған әлемді зерттеу әдістемесі» еңбегінде бастауыш мектеп оқушыларын қоршаған әлеммен таныстырудың әдістемелік жүйесі, оның ішінде өзара байланысты мақсаттарды, принциптерді, мазмұнды, әдістерді, құралдарды және қоршаған ортаны тану саласындағы білім беру формалары зерттелген. «Экологиялық әлем» әдістемесі келесі негізгі сұрақтарға жауап береді:

1. Неліктен бастауыш сынып оқушыларын қоршаған әлеммен таныстыру керек? (білім беру мақсаты туралы).

2. Мектеп оқушыларының табиғат пен әлеуметтік ортамен қарым-қатынасы саласында нені оқыту керек және қандай қасиеттерді дамыту керек? (білім беру мазмұны туралы).

3. Балаларды қоршаған әлемді зерттеу процесінде қалай оқыту, қалай тәрбиелеу және қалай дамыту керек? (оқытудың әдістері, формалары, технологиялары туралы).

4. Ненің көмегімен адамның табиғат және әлеуметтік қоршаған ортасын зерттеу керек? (тәрбие құралдары туралы).^[4]

Ж.Ж.Жатқанбаев еңбегінде еліміздің әртүрлі экологиялық мәселелері, ғылыми зерттеулер толықтай қамтылған. Осы еңбек арқылы оқулық жүйелеріне арнала, оқушыларды және көпшілік қауымды экологиялық білім мен тәрбие беруді бағыттады.

Н. Сарыбеков, М. Сарыбеков, Қ-Д. Сарыбековтың еңбектеріне келетін болсақ, еліміздің түкпір-түкпірінде тұратын кәрі-жастардың көмегі арқылы табиғатты сақтау, қорғау және оған ұқыпты қарауға байланысты қазақ халқының дәстүрлерін зерттеді.

Олар еңбектерінде «Табиғаттың сансыз сыры мен құбылыстарын түсінуге ұмтылу, халықтың бойында, ақыл санасында табиғат жайындағы түсінікті шым-шымдап жинақтауға көмектескен. Сан ғасырлар бойы жеке халық өкілдерінің, бүкіл халық рухында, болмысында жинақталған табиғатты ұғыну, табиғаттың адам өміріне қажеттігін түсіну, табиғатсыз адам өмірінің мәні мен сәні, жалпы өмірдің өзі болмайтынын сезіну қалыптасты. Сол үшін әр адам, бүкіл халық табиғатты біртұтас, оның әр бөлшегін мал-жанындай қорғауды өмір заңына айналдырды» деп тұжырымдады.^[5]

Бұл еңбектің мазмұнына тоқтала кетсек:

1. Табиғатты қорғауға байланысты халық дәстүрлері.

2. Табиғатты қорғауға байланысты халық дәстүрлерінің келешек ұрпаққа тигізетін пайдасы.

3. Ауаны қорғауға байланысты халық дәстүрлері.

4. Суды қорғауға байланысты халық дәстүрлері.

5. Пайдалы қазбаларды қорғауға арналған халық дәстүрлері.

6. Табиғатты қорғауға байланысты халық дәстүрлері.

7. Өсімдіктер дүниесін қорғауға байланысты халық дәстүрлері.

8. Жануарлар дүниесін қорғауға байланысты халық дәстүрлері .

Жалпы осы табиғатты қорғау дәстүрлері арқылы оқушылардың санасында біздің өміріміз табиғатпен байланысты екенін, яғни табиғатты аялап қорғау үшін олардың қыр сырын білу біз үшін маңызды екенін қалыптастыру қажет.

Қорыта келгенде, қазақстандық және шетелдік ғалымдар оқушылардың экологиялық сауаттылығын қалыптастырудың әртүрлі ерекшеліктерін зерттеді. Осыдан келе, оқушылардың оқу процесінде табиғатты сақтау үшін қалай оқыту, қалай тәрбиелеу және қалай дамыту керек? оқытудың әдістері, формалары, технологиялары, сонымен қатар халық дәстүрлері арқылы оқушылардың санасында табиғатты қорғау біз үшін маңызды.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. «2023-2024 оқу жылында Қазақстан Республикасының орта білім беру ұйымдарындағы оқу-тәрбие процесінің ерекшеліктері туралы» әдістемелік нұсқаулық хат.
2. Палмер, Дж. А. Экологическое образование в 21 веке: теория, практика, прогресс и перспективы – 2011.
3. Ермаков Л.Н. Экология для начального обучения. Новосибирск, 1997
4. Методика изучения окружающего мира в начальных классах : учебное пособие для студентов факультетов педагогики и методики начального образования педвузов и колледжей / А.В. Миронов. – Москва : Пед. о-во России, 2002. – 351 с.; 20 см. – (Образование XXI века).
5. Н. Сарыбеков, М. Сарыбеков, Қ-Д. Сарыбеков. Қазақ халқының табиғат қорғау дәстүрлері. – Алматы: «Рауан», 1996.-51 бет.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ МӘДЕНИЕТІН ПӘНАРАЛЫҚ БАЙЛАНЫС НЕГІЗІНДЕ ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Қайырбек Ділғаз Мақсатқызы

магистранты,

Академик Е.А. Бөкетов атындағы

Қарағанды университеті,

Қарағанды қ., Қазақстан

Шаяхметова Маржан Накипбековна

Ғылыми жетекші

қауымдастырылған профессор,

п.ғ.к., Академик Е.А. Бөкетов

атындағы Қарағанды университеті,

Қарағанды қ., Қазақстан

Аннотация. Бұл мақала пәнаралық байланыстар негізінде бастауыш сынып оқушыларының экологиялық мәдениетін қалыптастырудың педагогикалық жағдайларын зерттеуге арналған. Оқушылардың экологиялық мәдениетті қалыптастырудың қолданыстағы тәсілдеріне талдау жүргізіп, тиімді нәтижелерге қол жеткізу үшін пәнаралық байланыстарды ескеру қажеттілігі анықталды. Бастауыш сынып оқушыларында экологиялық мәдениетті қалыптастырудың педагогикалық шарттары тиімді оқыту үшін білім мен пәндік салаларды біріктіруге мүмкіндік беретін пәнаралық байланыстар негізделді.

Тірек сөздер: экологиялық мәдениет, пәнаралық байланыс, экологиялық білім, сабақ, экологиялық проблема, әдіс-тәсіл, шарт.

Қазіргі уақытта адам мен табиғаттың өзара әрекеттесуінің, сондай-ақ адамзат қоғамының қоршаған ортаға әсерінің экологиялық мәселесі өте өткір болды және үлкен ауқымды алды. Жақындап келе жатқан экологиялық апат жағдайында экологиялық білім барлық жастағы адамның адамгершілік тәрбиесінің ажырамас бөлігі ретінде үлкен маңызға ие.

Қазіргі таңдағы білім мекемелерінің алдында тұрған міндеттердің бірі – жас ұрпақтың экологиялық білімі мен көзқарасын қалыптастыру, оларды табиғатты қорғау, табиғи қорларды тиімді пайдалану және өмір сүрген ортасы мен еңбектенетін жерінде жоғары, саналы, экологиялық білімді пайдалана білетін азамат ретінде тәрбиелеу. [1]

Экологиялық проблемалар барған сайын өткір болып келе жатқан қазіргі әлемде экология білімі мен экологиялық мәдениеттің қалыптасуы ерекше маңызды бола бастады [2]. Бастауыш мектеп жасында баланың болашақ экологиялық санасы мен оның табиғат пен қоршаған ортаға жауапкершілікпен қарауының негізі қалыптасады.

Бастауыш сынып оқушыларының экологиялық мәдениетін қалыптастырудың тиімді тәсілдерінің бірі – пәнаралық байланыстарды қолдану [6]. Пәнаралық байланыстар – бұл ғылымның әртүрлі салаларында білім мен дағдылардың интеграциясын ынталандыратын әртүрлі пәндер арасындағы байланыстар.

Пәнаралық байланыстар негізінде бастауыш сынып оқушыларының экологиялық мәдениетін қалыптастыруға ықпал ететін педагогикалық жағдайлар мыналарды қамтуы мүмкін:

1. Пәндерді оқытудың интегративті тәсілі. Әр түрлі пәндер бойынша сабақтар баланың олардың арасындағы байланысты көретіндей және алынған білімнің іс жүзінде қалай қолданылатынын түсінетіндей етіп ұйымдастырылуы керек. Мысалы, биология сабақтарында ормандардың жойылуының экологиялық салдары туралы айтуға болады, ал математика сабақтарында ағаштарды кесу кезінде оттегінің қаншалықты жоғалатынын көрсететін есептеулер жүргізуге болады.

2. Бастауыш сынып оқушыларына алған білімдерін іс жүзінде қолдануға мүмкіндік беру. Экологиялық экскурсияларды ұйымдастыру, әртүрлі экологиялық жобаларға қатысу, балаларды өсімдіктер мен жануарлармен жұмыс істеуге қосу теориялық білімді нығайтуға және олардың нақты өмірде қалай қолданылатынын көрсетуге көмектеседі.

3. Сыни тұрғыдан ойлау және негізделген шешім қабылдау дағдыларын дамыту. Ол үшін балалардан жағдайды талдауды, салдарын бағалауды және экологиялық аспектілерді ескере отырып шешімдер ұсынуды талап ететін тапсырмалар мен жағдайларды пайдалануға болады. Мысалы, тауарларды тасымалдаудың немесе ораудың экологиялық таза нұсқасын таңдауға байланысты міндеттер.

4. Ата-аналар мен қоғамдастықты мектептің экологиялық қызметіне тарту. Ата-аналар мен қоғамдастық өкілдері экология саласындағы білімдері мен тәжірибелерімен бөлісе алатын семинарлар, конференциялар, ашық есік күндерін ұйымдастыру балаларда ғана емес, ересектерде де экологиялық мәдениеттің қалыптасуына ықпал етеді [2].

Бастауыш сынып оқушыларында экологиялық мәдениетті қалыптастырудың педагогикалық шарттары тиімді оқыту үшін білім мен пәндік салаларды біріктіруге мүмкіндік беретін пәнаралық байланыстарды қолдануға негізделген.

Бірінші педагогикалық шарт-оқытуға интегративті көзқарас. Бұл дегеніміз, оқушылар білім мен дағдыларды басқа пәндер аясында игере алатындай етіп, экологиялық білім мазмұнын оқу бағдарламасына біріктіру керек. Мысалы, жаратылыстануды зерттеу кезінде адамның іс-әрекетінің қоршаған ортаға әсері және оны қалай сақтау керектігі талқылануы мүмкін.

Екінші шарт-экологиялық білім беру ортасын құру. Оқу орындары оқушылардың экологиялық мәдениетін қалыптастыруға ықпал ететін жағдайлар жасауы керек. Бұған экологиялық клубтар немесе топтар ұйымдастыру, табиғи қорықтарға немесе саябақтарға экскурсиялар жүргізу, экологиялық жобалар мен іс-шараларға қатысу кіруі мүмкін.

Үшінші педагогикалық шарт жұмыстың әртүрлі әдістері мен формаларын қолдануды қамтиды. Бұл студенттерге әртүрлі білім мен дағдыларды алуға, сондай-ақ сыни ойлау мен тәуелсіздікті дамытуға мүмкіндік береді. Мысалы, ойын және дизайн әдістерін қолдануға болады, мұнда оқушылар экологиялық жағдайларда өздері шешім қабылдайды немесе экологиялық жобалар жасайды.

Төртінші педагогикалық шарт-табиғат пен қоршаған ортаға оң көзқарасты қалыптастыру. Оқушылар табиғи ресурстарды сақтау және қоршаған ортаға ұқыпты қарау жауапкершілігін сезінуі керек. Ол үшін қоршаған ортаға эмоционалды-құндылық қатынасын қалыптастыруға ықпал ететін әдістерді қолдану қажет.

Осылайша, пәнаралық байланыстар негізінде бастауыш сынып оқушыларының экологиялық мәдениетін қалыптастырудың педагогикалық шарттары оқытуға интегративті көзқарасты, экологиялық білім беру ортасын құруды, жұмыстың әртүрлі әдістері мен формаларын қолдануды, сондай-ақ табиғатқа оң көзқарасты қалыптастыруды қамтиды. Осы шарттарды іске асыру болашақ ұрпақ үшін қоршаған ортаны қорғауға және сақтауға қабілетті белсенді және жауапты азаматтарды құруға көмектеседі [3].

Экологиялық білім нақты принциптерге сүйенеді. Ең маңыздыларының бірі пәнаралық принцип болып саналады. Бұл қағида оқу процесіне пәнаралық байланыстар жүйесін енгізу арқылы жүзеге асырылады. Бастауыш мектепте бұл жүйенің орталығында бастауыш білім берудің жетекші экологиялық және биологиялық пәні ретінде жаратылыстану орналасқан. Табиғаттану белгілі бір білім базасын және бастапқы қатынастарды жасайды, оған сүйену пәнаралық байланыстарды орнату арқылы басқа сабақтарда экологиялық мәдениетті қалыптастыру бойынша жұмыс жүргізуге мүмкіндік береді. Бастауыш сынып оқушыларының экологиялық мәдениетін тиімді қалыптастыру үшін пәндердің ең көп санын аталған пәнаралық байланыс жүйесіне тарту қажет, ал экологиялық мазмұн енгізілген пәндер неғұрлым әр түрлі болса, экологиялық мәдениеттің әр компонентін дамыту үшін жұмыс істеу мүмкіндігі соғұрлым көп болады [5]. Мұндай жағдайда экологиялық мәдениетті қалыптастыруға үлес қосатын математика сабақтарына жүгінбеу мүмкін емес.

Бастауыш мектепте оқыту тәжірибесінде математика сабақтарының экологиялық мүмкіндіктерін мұқият зерттеу олардың бастауыш сынып оқушыларының экологиялық мәдениетін қалыптастыру процесінде маңыздылығын анықтады [4].

- Біріншіден, математика сабақтары экологиялық мәселелерді және табиғаттану мазмұны бар басқа тапсырмаларды шешу арқылы экологиялық мәдениеттің танымдық компонентіне қол жеткізуге мүмкіндік береді.

- Екіншіден, математикалық жаттығулармен жұмыс эмоционалды-құндылық компонентінің қалыптасуына ықпал етеді: тапсырманың негізінде жатқан фактілердің жаңалығы, олардың бала үшін маңыздылығы оқушының тек математиканы ғана емес, сонымен бірге табиғаттануды зерттеуге қызығушылығын арттырады, тұлғаның эмоционалды саласына әсер етеді; бұрыннан белгілі туралы жаңа нәрсені білу танымдық процестерді ынталандырады және тұжырымдаманы қалыптастырады қоршаған ортаның әртүрлі құндылық аспектілері туралы.

- Үшіншіден, математика сабақтары моральдық-құқықтық компонентке де әсер етуге мүмкіндік береді: тапсырмалар бойынша әңгімелесу балалардың назарын табиғаттағы мінез-құлық ережелерін сақтау қажеттілігіне аударады, бұрыннан белгілі ережелерді қысқаша қайталайды немесе жаңаларын біледі.

- Төртіншіден, математика сабақтарында белсенділік компонентін қалыптастыру бойынша жұмыс жүргізілуі мүмкін: табиғаттану және еңбек сабақтарында басталған іс-әрекетті игеру математика сабақтарында ғылыми негіздеме мен мотивация болған кезде, содан кейін табиғатқа көмек көрсетуді ұйымдастыру бойынша сыныптан тыс және сабақтан тыс жұмыстарда мәселелерді шешуде жалғасуы мүмкін.

Бұл бақылаулар жаратылыстану мен математиканы оқытудың байланысын жүзеге асырған жағдайда математика сабақтарында экологиялық мәдениеттің барлық компоненттерін қалыптастыру мүмкіндігі туралы болжамның негізі болды [6].

Қорытындылай келе, экологиялық мәдениет қазіргі әлемде барған сайын маңызды бола түсуде, өйткені ол қоғамның одан әрі өмір сүру мүмкіндігін анықтайтын маңызды мәселелердің бірі болып табылады. Пәнаралық негізде бастауыш сынып оқушыларының экологиялық мәдениетін қалыптастыру осы процеске бастауыш мектептің барлық пәндерін қосуды қамтиды. Кез-келген сабақта экологиялық мәдениеттің компоненттерін дамыту үшін қажетті жағдайлар жасауға болады. Табиғаттану мен математиканың пәнаралық байланыстарын іске асыру есептеу дағдыларын пысықтау кезеңдерінде қолданбалы деңгейде мүмкін болады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы // Астана . 2004. 28-б
2. Исламова К.И. Оқыту процесінде оқушылардың экологиялық мәдениетін қалыптастыру: пед. ғылым. канд. ... дис. автореф.:13.00.01. –Алматы, 2001. – 19 б.
3. Ж.Әбиев. С.Бабаев. А.Құдияров «Педагогика»- «Дарын»- Алматы-2004.106
4. Молдасанова, Н. Экологиялық білім және табиғат // Экологическое образование в Казахстане.- 2006.- №3.- 19-20 б.
5. Бабанская, В.В., Курмашова, О.А. (2018). Экологическое воспитание и образование в начальной школе. Журнал практического психолога, (1), 20-28.
6. Моечко, А.В. (2018). Педагогические условия формирования экологической культуры младших школьников на основе межпредметных связей. Вестник БГПУ, (1), 20-28.

ДЛЯ ЗАМЕТОК

ДЛЯ ЗАМЕТОК

Электронный научный журнал

СТУДЕНЧЕСКИЙ ФОРУМ

№ 15 (282)
Апрель 2024 г.

Часть 2

В авторской редакции

Свидетельство о регистрации СМИ: ЭЛ № ФС 77 – 66232 от 01.07.2016

Издательство «МЦНО»
123098, г. Москва, ул. Маршала Василевского, дом 5, корпус 1, к. 74

E-mail: studjournal@nauchforum.ru

16+

